

Sari Tolvanen

Omaiset mukana edistämässä yhteisöllisyyttä

Toiminnallinen kehittämistyö Valmakodissa

Opinnäytetyö

Syksy 2015

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Geronomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Vanhustyön tutkinto-ohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Geronomi (AMK)

Tekijä: Sari Tolvanen

Työn nimi: Omaiset mukana edistämässä yhteisöllisyyttä - Toiminnallinen kehittämistyö Valmakodissa

Ohjaaja: Sirkka-Liisa Karttunen

Vuosi: 2015

Sivumäärä: 58

Liitteiden lukumäärä: 4

Käytännönläheisen kehittämistyön johtoajatus on, miten omaiset vierailujen yhteydessä voivat luoda Valmakodin arkeen omalla toiminnallaan yhteisöllisyyttä. Julkisessa keskustelussa runsaasti käytettyjä sanoja viime vuosina ovat olleet yhteisö ja yhteisöllisyys. Vanhainkoti on yhteisö, johon kuuluvat tiiviisti asukkaat, hoitohenkilökunta ja omaiset. Työelämän yhteistyötahona opinnäytetyössä on Kaarinan kaupungin vanhainkoti, Valmakoti. Vanhainkodin yhteisöllisyyttä pohditaan ja kehitetään tässä opinnäytetyössä omaisten näkökulmasta.

Kehittämistyöhön osallistui yhteensä Valmakodin viiden asukkaan omaiset. Yhden asukkaan omaisista kaksi oli mukana eli yhteensä kehittämistyöhön osallistui kuusi omaista. Heistä kolme oli asukkaiden puolisoa ja kolme oli asukkaiden lapsia. Opinnäytetyössä käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusotetta. Kehittämistyön aineistoa kerättiin ryhmähaastattelun, luovan menetelmän ja omaisten pitämän päiväkirjan avulla. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Aineiston kautta saadut tulokset toivat näkyväksi Valmakodin yhteisöllisyyden, omaisten näkökulmasta myös heille itselleen. Ryhmätapaamisprosessin aikana omaisilta nousi monipuolisesti ideoita yhteisöllisyyden kehittämiseen ja osa ideoista vietiin käytännön tasolle kenttävaiheen aikana. Lopuksi ideoimme ja toteutimme omaisten kanssa omaistenlaatikon eli toiminnallisen kehittämistyön konkreettisen tuotoksen. Kehittämistyön johtopäätöksenä voidaan todeta, että kun omaisille luodaan mahdollisuus keskusteluun ja yhteistyöhön, se lisää omaisten toimintaa osallisuuden kautta vanhainkodin arjessa ja vahvistaa siten yhteisöllisyyttä. Kuitenkin yhteisöllisyyden laajamittaisempi kehittyminen vaatii omaisyhteistyön tavoitteellista suunnittelua ja kehittämistyötä organisaatiotasolla.

Avainsanat: omainen, yhteisöllisyys, laitoshoido

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Elderly care

Specialisation: Bachelor of Elderly Care

Author/s: Sari Tolvanen

Title of thesis: Relatives Involved in Promoting a Sense of Community - Functional Development Work in Valmakoti

Supervisor(s): Sirkka-Liisa Karttunen

Year: 2015

Number of pages: 58

Number of appendices: 4

How can visiting relatives help building the sense of community in Valmakoti? This is one of the leading thoughts of pragmatic work progress. Both community and sense of community have been widely in the public discussions in the last years. Nursing home is a tight community of residents, staff and relatives. In this thesis the residents' relatives in nursing home Valmakoti in the municipality of Kaarina.

Six relatives of five residents participated in this research study; three spouses and three children. The study approach was qualitative. The data were collected by using group discussions, creative methods and diaries kept by the relatives. The data were analyzed using qualitative content analysis.

The sense of community felt by the relatives of the residents was shown in by the data collected from the relatives. During the group discussions several ideas were shared by the relatives to build the sense of community. Some of the ideas were put into a practice. One of them was a "relative box". The results indicated that when relatives are given the chance to discuss about the sense of community, they feel more involved in which generates a higher sense of community. However, an extensive development of communality requires goal-directed planning within the organization and relatives.

Keywords: relative, sense of community, nursing home

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
Käytetyt termit ja lyhenteet	7
1 JOHDANTO	8
2 TOIMINNAN YMPÄRISTÖ.....	10
2.1 Pitkäaikainen ympärivuorokautinen hoito.....	10
2.2 Vanhainkoti, Valmakoti	11
3 KEHITTÄMISTYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA KYSYMYKSET ..	13
4 OMAISTEN TOIMINNAN TUKEMINEN, YHTEISÖLLISYYS.....	15
4.1 Omainen	15
4.2 Omaisyhteistyö ja osallisuus	16
4.3 Yhteisö ja yhteisöllisyys	18
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	22
5.1 Opinnäytetyöprosessi	22
5.2 Lähestymistapa.....	22
5.3 Aineistonkeruumenetelmä	23
5.3.1 Ryhmähaastattelu.....	24
5.3.2 Luova menetelmä, Edward De Bonon kuusi ajatteluhattua.....	24
5.3.3 Omaisten päiväkirja	25
5.4 Aineistonkeruu	25
5.4.1 Tiedonantajaryhmä	26
5.4.2 Ryhmätapaamiset ja päiväkirjat	26
5.5 Kehittämistyön konkreettinen tuotos ja tiedon levittäminen.....	29
5.6 Aineiston analyysi	29
6 TULOKSET	32
6.1 Tuloksien muodostuminen	32
6.2 Yhteisöllisyys omaisten näkökulmasta	32

6.2.1	Yhteistyö ja osallisuus.....	33
6.2.2	Fyysinen ympäristö.....	36
6.3	Yhteisöllisyyden kehittäminen.....	36
6.3.1	Yhteistyö ja osallisuus.....	37
6.3.2	Fyysinen ympäristö.....	39
6.3.3	Hoitajien hyvinvointi.....	39
6.4	Kenttävaihe, kehittämistyön ideat käytäntöön.....	39
6.4.1	Yhteistyö ja osallisuus.....	40
6.4.2	Kehittämistyön konkreettinen tuotos.....	44
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOKEHITTÄMINEN.....	45
7.1	Johtopäätökset.....	45
7.2	Kehittämistyön ideoita jatkoon.....	48
8	POHDINTA.....	50
8.1	Yleistä pohdintaa.....	50
8.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	51
8.3	Omat oppimiskokemukset.....	53
	LÄHTEET.....	55
	LIITTEET.....	58

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Johtajatus ja tutkimuskysymykset	14
Kuvio 2. Aineistonkeruumenetelmät.....	23
Kuvio 3. Yhteisöllisyys omaisten näkökulmasta Valmakodissa.....	33
Kuvio 4. Yhteisöllisyyden kehittäminen omaisten näkökulmasta Valmakodissa ...	37
Kuvio 5. Kenttävaiheen yhteisöllisyys Valmakodissa	40
Kuvio 7. Yhteisöllisyys omaisten toiminnan tasolla	46
Kuvio 8. Yhteisöllisyys organisaatiotasolla.....	48
Taulukko 1. Opinnäytetyöprosessi	22
Taulukko 2. Sisällönanalyysi	31

Käytetyt termit ja lyhenteet

Edward De Bonon kuusi ajatteluhattua Luova menetelmä, jonka on kehittänyt Edward De Bono. Hattujen avulla on mahdollista keskittyä yhteen asiaan kerralla ja katsoa asiaa eri näkökulmista. Tässä kehittämistyössä käytän menetelmää omaisten toisessa ryhmätapaamisessa. Käytän menetelmästä lyhennettä EDB.

Ryhmähaastattelu Ryhmähaastattelu on ryhmässä tapahtuvaa keskustelua, jolla on tietty tarkoitus. Haastattelut toteutettiin ryhmähaastattelun periaatteella, ryhmäkeskusteluina, jonka fokus oli yhteisöllisyydessä. Tässä kehittämistyössä käytän ryhmähaastattelun sijaan sanaa ryhmäkeskustelu.

1 JOHDANTO

Suomalaisessa yhteiskunnassa koko väestörakenne muuttuu ja ikäihmisten osuus kasvaa merkittävästi. Sosiaali- ja terveydenhuollon ikäihmisten palvelurakennemuutosten yleinen suuntaus on laitoshoidon vähentäminen ja avohuollon lisääminen. Euroopan maihin verrattuna suomalainen ikäihmisten palvelurakenne on edelleen monin paikoin kuitenkin laitosvaltainen.

Omasta kodista muutto pitkäaikaiseen laitoshoittoon on ikäihmisille yksi suurin muutos elämässä, joka koskee myös läheisesti ikäihmisten omaisia. Omaisten tulisi säilyä kiinteänä osana asukkaan elämää myös laitoksessa. Asukkaan omaisen kanssa tehtävän yhteistyön syntymiseen tarvitaan aikaa ja pysähtymistä. Suomalaisessa ikäihmisten hoito- ja palvelukulttuurissa omaisten rooli on vielä melko näkymätön, ja sen huomioiminen vaatii määrätietoista kehittämistyötä.

Kiinnostus yhteisöllisyyttä kohtaan kuplii yhteiskunnassamme monin eri tavoin. Yksilöllisyyttä korostavan nyky-yhteiskuntamme vastapainoksi kaivataan entistä enemmän yhteisöllisyyttä. Kuten Hyyppä (2005, 21) toteaa, että yhteisöllisyys eli sosiaalinen pääoma imee ravintonsa yhteisön juurista. Tämä tosiaan kuvaa hyvin, kuinka vanhainkodin toiminnan on tärkeää kummuta ikäihmisten elämänselämästä. Omaisten kanssa yhteistyötä tehden mahdollistuu asukkaiden monipuolisempi arki myös vanhainkodissa. Yhteisöllisyyden kokemuksen kannalta omaiset ovat keskeisessä roolissa ikäihmisen ollessa laitoshoidossa. Omaiset tulisi nähdä asukkaan ja yhteisön voimavarana.

Työelämän yhteistyötahona kehittämistyössä toimii Kaarinan kaupungin vanhainkoti, Valmakoti. Valmakoti on Kaarinan kaupungin 29-paikkainen vanhainkoti, ja se tarjoaa kodinomaista pitkäaikaista laitoshoittoa ikäihmisille. Vanhainkoti muuttuu tehostetun palveluasumisen yksiköksi remontin myötä 2017. Olen työskennellyt Valmakodissa hoitajan tehtävissä vuodesta 2005. Geronomikoulutukseen lähteminen vuoden 2012 syksyllä loi itselleni mahdollisuuden kehittyä vanhustyön ammattilaisena ja näin olla kehittämässä ikääntyneiden palveluita. Opinnäytetyön aihe on lähtöisin työelämän kokemuksista ja kiinnostuksestani kehittää omaisten kanssa tehtävää yhteistyötä. Kehittämisen näkökulma sekä yhteisöllisyyden vahvistaminen osana ikäihmisen palveluita kuuluvat läheisesti geronomin työn sisältöön.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on omaisten kanssa pohtia yhteisöllisyyttä Valmakodissa ja löytää siihen kehittämisen mahdollisuuksia omaisten toiminnan kautta.

2 TOIMINNAN YMPÄRISTÖ

2.1 Pitkäaikainen ympärivuorokautinen hoito

Ikääntynyttä väestöä on tällä hetkellä reilu miljoona (63+ -väestöä), heistä reilut 50 000 henkilöä saa ympärivuorokauden hoitoa ja huolenpitoa mm. vanhainkohteissa ja tehostetussa palveluasumisessa (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2013:11, 13).

Palvelurakenteen muutoksen myötä kunnat ovat vähentäneet laitoshoittoa, muutos on kuitenkin ollut varsin maltillista. Euroopan maihin verrattuna palvelurakenne on edelleen monin paikoin laitosvaltainen. Asumisen ongelmien vuoksi ikäihmisiä ohjautuu ympärivuorokautiseen hoitoon palvelutaloihin tai vanhainkoteihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2013:11, 22.) Pitkäaikaisessa laitosasumisessa tarkoitus on, että ikäihmiset saavat ympärivuorokautiset palvelut elämänsä loppuun saakka. Puhutaan laitosasumisen yksiportaisuudesta.

Ikäihmisillä täytyy iästä ja toimintakyvystä riippumatta olla mahdollisuus elää omanlaistaan hyvää elämää heidän omissa yhteisöissään (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2013:11, 15). STM:n (2013:11, 20) laatusuosituksissa todetaan, ikäihmisillä on oltava mahdollisuus osallistua yhteisönsä toimintaan myös silloin, kun hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Tämä edellyttää mm. sen, että turvataan ikäihmisen läheisten ja omaisten osallisuus hänen elämäänsä silloin, kun hän sitä haluaa. Laatusuosituksissa mainitaan, että eri toimijoiden vahvemmalla yhteistyöllä voidaan parantaa ikäihmisten hyvinvointia (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2013:11, 24.)

Pitkäaikaisen hoidon ja huolenpidon toteuttamista ohjaaviin periaatteiden kuuluu olla ikäihmisen arvokasta elämää tukevaa. Palveluiden sisällön ja määrän täytyy vastata ikäihmisen palvelutarpeita. Ikäihmisen oma kokemus elämän turvallisuudesta, merkityksellisyydestä ja arvokkuudesta ohjaavat hoidon toteutusta. Palveluissa tulee huomioida myös, että ikäihminen voi ylläpitää sosiaalista vuorovaikutusta sekä osallistua mielekkääseen, hyvinvointia ja terveyttä ja toimintakykyä edistävään ja ylläpitävään toimintaan. Pitkäaikaisen laitoshoidon pääsyn edellytys

mahdollistuu, jos lääketieteelliset perusteet tai asiakasturvallisuuteen tai potilas-turvallisuuteen liittyvät perusteet täyttyvät. (L. 30.12.2014/1351: 14§.).

Vanhainkoti: Vanhainkotihoito on perinteisesti ollut ikääntyneiden laitoshoitomuoto. Laitospalvelut määritelmä 30.12.2014/1301 sosiaalihuoltolaki (voimassa 1.4.2015 alkaen) 22§:

Sosiaalihuollon laitospalveluilla tarkoitetaan hoidon ja kuntouttavan toiminnan järjestämistä jatkuvaa hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksiköissä. Laitospalveluja voidaan järjestää lyhytaikaisesti tai jatkuvasti, päivisin, öisin tai ympärivuorokautisesti. Pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa laitoksessa vain, jos se on henkilön terveyden tai turvallisuuden kannalta perusteltua, taikka siihen on muu laissa erikseen säädetty peruste.

Laitospalveluja toteutettaessa henkilölle on järjestettävä hänen yksilöllisten tarpeidensa mukainen kuntoutus, hoito ja huolenpito. Hänelle on lisäksi pyrittävä järjestämään turvallinen, kodinomainen ja virikkeitä antava elinympäristö, joka antaa mahdollisuuden yksityisyyteen ja edistää kuntoutumista, omatoimisuutta ja toimintakykyä (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

2.2 Vanhainkoti, Valmakoti

Valmakoti on Kaarinan kaupungin 29-paikkainen vanhainkoti, joka tarjoaa kodinomaista pitkäaikaista laitoshoidoa ikäihmisille. Asukkailla on omat huoneet ja lisäksi talossa on yksi kahden hengen huone. Valmakodin toimintaa ohjaavat Kaarinan kaupungin AARO arvot. AARO arvot tulevat sanoista asiakas- ja asukaslähtöisyys, avoimuus, rohkeus ja oikeudenmukaisuus. (Kaarinan kaupunki, 2015.)

Asukkaan tullessa vanhainkotiin heille tehdään hoitosuunnitelma yhdessä omaisten kanssa kolmen kuukauden sisällä. Hoitosuunnitelmassa otetaan huomioon ikäihmisen aikaisemmat elämäntavat, tottumukset, toiveet ja arvot. Kaikilla asukkailla on nimetty omahoitaja, jonka tehtävänä on mm. olla yhdyshenkilönä omaisiin. (Kaarinan kaupunki, 2015.)

Talon asukkaille on tarjolla pienimuotoisia virikkeellisiä toimintatuokioita keskimäärin kerran viikossa, talon henkilökunnan järjestämänä. Paikalliset eläkeläisjärjestöt käyvät viikoittain kevään ja syksyn aikana monipuolisine ohjelmineen vierailulla

vanhainkodilla. Kaverikoira ja -kissa käyvät vierailulla vanhainkodilla. Vuoden 2014 syksyllä alkoi kirjastolla muistele koiralle - hanke ja se toteutetaan myös Valmako-
dissa ja se jatkuu kevään 2015 loppuun. Seurakunta pitää kerran kuukaudessa
hartaushetken. Omaisteniltoja järjestetään pääsääntöisesti kahdesti vuoden aika-
na. Erillisiä vierailuaikoja ei ole, mikä antaa joustoa ja luo kodinomaisuutta van-
hainkotiin.

3 KEHITTÄMISTYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA KYSYMYKSET

Toiminnallisen opinnäytetyön aihepiiri kiteytyy Kaarinan kaupungin vanhainkotiin, Valmakotiin, yhteisöllisyyteen ja sen kehittämiseen, omaisten näkökulmasta. Tavoitteena on, että pysähdytään ja annetaan omaisille mahdollisuus tuoda omat kokemukset ja näkemykset esille yhteisöllisyydestä Valmakodissa sekä edelleen kehittää sitä yhdessä heidän kanssaan monimuotoisemmaksi ja sitä kautta luoda lisää yhteisöllisyyttä Valmakotiin. Valmakodissa on monipuolisesti erilaisia tiloja, joissa voi järjestää niin pienempää kuin suurempaakin toimintaa.

Pääasiallinen tarkoitus on matalan profiilin toiminta, joka luonnistuu tavallisen vierailun yhteydessä. Etukäteisvalmisteluja ei tarvita, jotta toiminta olisi luontevaa ja välitöntä, hyvinkin arkeen sulautuvaa. Toiminta tapahtuu siinä tilassa ja sillä kokoonpanolla kun asukkaat ovat, eikä etukäteisvalmisteluja näin ollen tarvita.

Opinnäytetyö rajoittuu Valmakodin asukkaiden omaisiin. Opinnäytetyössä tutkitaan ja kehitetään toimintaa yhdessä omaisten kanssa. Kehittämistyön tarkoituksena on saada omaisille konkreettisia välineitä, joka helpottaisi yhteisöllisyyden syntymistä, omaisten toiminnan kautta. Valmakodissa ei ole varsinaisesti aikaisemmin pysähdytty erikseen miettimään yhdessä omaisten kanssa heidän näkemyksiään ja osallisuutta Valmakodin arjen toimintaan.

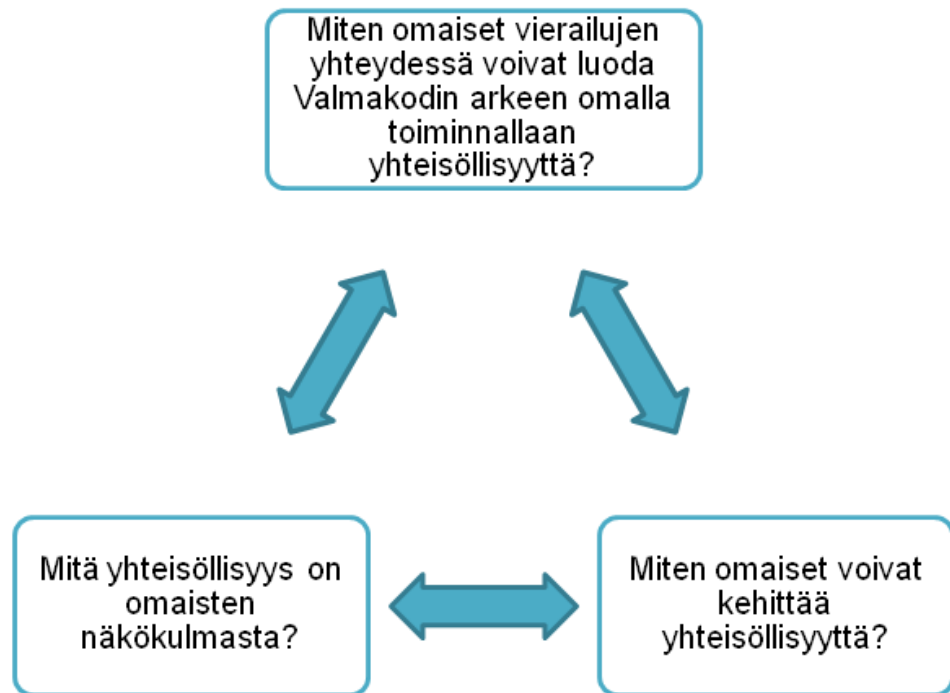
Kehittämistyön johtoajatus on:

Miten omaiset vierailujen yhteydessä voivat luoda Valmakodin arkeen omalla toiminnallaan yhteisöllisyyttä (Kuvio 1.)?

Tarkentavina kysymyksinä tässä toiminnallisessa kehittämistyössä ovat:

Mitä yhteisöllisyys on omaisten näkökulmasta(Kuvio 1.)?

Miten omaiset voivat kehittää yhteisöllisyyttä (Kuvio 1.)?

Kuvio 1. Johtoajatus ja tutkimuskysymykset

4 OMAISTEN TOIMINNAN TUKEMINEN, YHTEISÖLLISYYS

4.1 Omainen

Itselle läheisistä ihmisistä puhuttaessa käytämme sanaa omainen, vaikka sanan merkitys voikin muuttua puhujan ja tilanteen mukaan. Omainen voi olla ikääntyneen sukulainen, kuten puoliso tai joku muu hänelle läheinen ihminen tai ystävä. Omainen on tärkeä yhteistyökumppani, joka auttaa ammattihenkilöstöä ymmärtämään ikääntyneen hoidettavan taustaa ja käyttäytymistä. (Arhovaara & Rinne 1998, 18,23; Vaarama & Voutilainen 2004, 77.)

Mönkkönen (2011, 138–139) toteaa, että laitosten työntekijät kokevat ongelmana sen, etteivät omaiset riittävästi ole mukana hoidossa tai eivät käy tarpeeksi katsomassa läheisiään. Omaisten syrjään vetäytyminen saattaa olla tahatonta, koska he usein kokevat ettei heillä ole mahdollisuuksia vaikuttaa, ottaa osaa asukkaan hyvinvoinnin tukemiseen tai sitä ei ole pysähtytty miettimään. Omaisten yksilöllisyyden tunnistaminen auttaa näkemään, miten erilaisia omaisia hoidon ja palvelun piirissä kohdataan. Erilaisuuden ymmärtäminen auttaa löytämään oikean tavan tehdä yhteistyötä, jotta omaisten voimavarat saadaan hyvään käyttöön kaikkien osapuolten hyödyksi. (Vaarama ym. 2004, 78 – 79.)

Kirjassa Vanhuksen äänen kuuleminen (2004, 199) Bragge toteaa omaisen ääni osiossa, että sosiaali- ja terveydenhuollon ohella ikäihmisen kokonaisvaltainen hoito käsittää myös omaisten aktiivisen mukanaolon. Omaisten, lasten ja ikäihmisten välisissä ihmissuhteissa on jatkumo, joka mahdollistaa elämänhistorian esille tuomisen ja hyödyntämisen myös laitoshoidossa. Kirjoittaja peräänkuuluttaa yhteistyön lisäämistä ja kehittämistä omaisten ja hoitohenkilökunnan välillä sekä myös ikäihmisten omaisten välillä. (Bragge, 2004, 199.)

Kurki (2007, 99–100) toteaa, että on haaste auttaa ikäihmisiä luomaan yhteisöllinen elämä keinotekoisessa ympäristössä, kuten laitoksessa. Yhteisöllisen elämän syntymiseen tarvitaan innostamista. Innostamisen avulla ihmisiä tuetaan löytämään merkityksiä elämälle sillä tavoin, että ikäihmisillä on edelleen edessään tulevaisuuden projekti. Tähän ajatukseen on helppo yhtyä.

Tässä kehittämistyössä käytän omaisen käsitettä, joka koskee vanhainkodin asukkaan lähiomaisia siis puolisoa tai lapsia.

4.2 Omaisyhteistyö ja osallisuus

Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksessa todetaan, että väestön ikärakenteen muuttuessa koko yhteiskunnan on sopeuduttava entistä iäkkäämmän väestön tarpeisiin. On jatkuvasti kehitettävä areenoita, joissa eri toimijat ja eri sukupolvet kohtaavat toisensa ja oppivat toinen toisiltaan. Yhteisen tekemisen kautta voidaan löytää jo olemassa olevat mahdollisuudet ja kehittää uusia. Turvataan iäkkään henkilön läheisten ja omaisten osallisuus hänen elämäänsä silloin, kun hän itse sitä haluaa. Osallisuus tarkoittaa mukanaoloa, vaikuttamista sekä huolenpitoa. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2013:11, 15, 20) Alalle tarvitaan siis uusia toimijoita ja ideoita.

Omaisyhteistyö on omaisten ja ammattihenkilöstön välistä yhteistyötä. Yhteistyö ja sen kehittäminen vahvistavat ihmisen kokonaisvaltaista hoitamista. Hoitamisen ja auttamisen keskiössä on tietenkin asukas, kuitenkin lähipiirillä on merkittävä asema hyvinvoinnin tukemisessa. Keskeistä yhteistyössä on luottamuksellisen suhteen luominen ja turvallisuuden tunteen huomioiminen. (Kotiranta, 2015. Omaise-na edelleen ry.)

Omasta kodista muutto pitkäaikaiseen laitoshoitoon on usein raskas vaihe elämässä niin muuttavalle asukkaalle kuin omaisille. Omaisten rooli on melko epäselvä suomalaisessa hoito- ja palvelukulttuurissa. On tärkeää pohtia, millaisia yhteistyötoiveita hoitokulttuurissa liitetään omaisiin, koska sillä on vaikutus hoidon ja hoivan kokonaisuuteen. Tämä edellyttää yhteistyön lisäämistä ja määrätietoista kehittämistyötä. (Noppari & Koistinen 2005, 152–153; Kotiranta 2011, 182–183.)

Omaisyhteistyö on osa ikäihmisten palveluiden laatua, valtakunnalliset suositukset ja lainsäädäntö myös edellyttävät yhteistyötä omaisten kanssa. Omaisilla on paljon tietoa läheistensä elämänhistoriasta, tavoista ja tottumuksista ja sen tulisi näkyä palvelun ja hoidon suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Omaisten mah-

dollisuudella osallistua hoitoon ja tiedon saantiin, vaikuttaa myös heidän arviointiin hoidon ja palvelun laadusta. (Vaarama ym. 2004, 77; Räsänen 2014, 47.)

Ammattihenkilöstön ja omaisen kohtaamisessa kodin ulkopuolisessa hoitoympäristössä keskeisiä huomioitavia seikkoja ovat toimintatavat, hyvän yhteistyöilmapiirin luominen ja toimintatapojen kehittäminen työyhteisöissä. Hoitoyhteisön toimintatavoista tiedottava esite on hyvä ja konkreettinen informaation lähde, siitä käy ilmi toiminta, käytännöt ja yhteystiedot. (Kotiranta & Laajarinne, 2011, 184–185.)

Molemminpuolisen tiedon siirtymisen toimivat käytännöt, hoito- ja palvelusuunnitelmien laadinnassa omaisten mukana olo, yhteistyö omahoitajan ja omaisen kanssa, hoitohenkilökunnan on hyvä tiedostaa ensitapaamisen merkityksellisyys hoidettavalle ja omaiselle. Hoitoneuvottelut, epäviralliset keskustelut, ristiriitaisten tunteiden ja huolenaiheiden huomioiminen lisäävät luottamusta ja helpottavat hyvän yhteistyöilmapiirin luomisessa. Omaisyhteistyön ammatillinen ja tavoitteellinen toiminta sekä omaisten mukaan ottaminen hoitoyhteisön toimintaan ovat tärkeitä kehittämisalueita. (Kotiranta ym. 2011, 184–185.)

Kun omaisyhteistyötä lähdetään kehittämään, ja omaisten osallistumismahdollisuuksia lisätään, on tarkoin pohdittava: mikä omaisen rooli on ja millainen se voisi parhaimmillaan olla? Onko se perushoitoon osallistumista, kuten ikäihmisen auttamista wc-käynneillä, ruokailussa jne.? Vai täydentääkö omaisen sitä osaa hoidosta, joka usein jää vähemmälle osalle hoitotyöntekijöiden toimesta, kuten ulkoilu, liikunta ja viriketoiminta. (Vaarama ym. 2004, 80.)

Omaisten osallistuminen läheisensä hoiva- ja hoitotyöhön edellyttää hyvää yhteistyötä henkilökunnan ja ikäihmisen läheisten kesken. Hyvän yhteistyö mahdollistamiseksi on luotava foorumeita, jossa asioita päästään yhdessä keskustelemaan, pohtimaan ja arvioimaan. Entisten toimintamallien kehittäminen ja kokonaan uusien luominen näin myös mahdollistuu ja omaiset tulevat kuulluksi. Keskeinen osa kehittämistä on myös saadun palautteen hyödyntäminen ja jatkuva, aktiivinen kaksisuuntainen viestintä. (Vaarama ym. 2004, 80; Koskimies, Pyhäjoki & Arnkil, 2012, 10.)

Koskimies ym. (2012, 9) kirjoittavat hyvien käytäntöjen dialogista, jossa keskeinen ajatus on, että yksilöillä ja yhteisöillä on valtavasti osaamista hallussaan. Ihmisillä

on sisällään suuria määriä tietoja sekä mitä moninaisimpia taitoja, joita hyödynämme joko tiedostaen tai tiedostamatta toiminnassamme päivittäin, tällaista osaamista kutsutaan hiljaiseksi tiedoksi. Omaisten kanssa tehtävässä yhteistyössä saadaan käyttöön heidän osaaminen, tieto ja taito ns. hiljainen tieto. Hiljaisen tiedon esiin saaminen ja jakaminen edellyttävät kasvokkain kohtaamista, aikaa, turvallista tilaa, erilaisia dialogisia menetelmiä sekä omaisilta rohkeutta omien uskomusten ja kokemusten jakamista muiden kanssa.

Hoitohenkilökunnan paneutuminen ensivaiheen tapaamisiin omaisten kanssa, kuten ensikohtaamiseen ja hoitoneuvotteluun kantavat pitkälle ja luovat perustan hyvälle yhteistyölle. Omaisten kanssa käydyt epäviralliset keskustelut helpottavat luontevan ja luottamuksellisen vuorovaikutuksen syntymistä. Tällaisissa keskusteluissa saattaa nousta jokin hoitoon liittyvä vaikea asia luontevasti esille tai hoitokulttuurissa käytettyjen ammattisanojen kysyminen helpottuu. Omaisten ja hoitajien kohtaamistilanteissa keskeiseksi asioiksi nousee kiinnostuksen osoittaminen ja yksilöllinen huomioiminen, niinkään merkityksellistä ei ole siihen käytetty aika. Omaiset keskustelevat mielellään yhden hoitajan kanssa syvällisemmin ja omahoitaja käytännön tavat tukevat tätä. (Kotiranta ym. 2011, 185–187)

Omaisten illat ja vuodenkiertoon liittyvät yhteiset juhlat tarjoavat epävirallisen kohtaamisen mahdollisuuksia. Lisäksi teemallisten omaisteniltojen järjestäminen yhteistyössä omaisten tai eri yhteistyötahojen kanssa lisää vuoropuhelua. Useat omaiset kokevat tärkeäksi tukimuodoksi vertaisryhmät, jossa voivat jakaa kokemuksia toisten omaisten kanssa. (Kotiranta ym. 2011, 185- 187.)

4.3 Yhteisö ja yhteisöllisyys

Yhteisö ja yhteisöllisyys sanat ovat olleet esillä julkisissa keskusteluissa viime vuosina paljon. Mitä nämä kaksi sanaa tarkkaan ottaen tarkoittavat? Sanat ovat monimerkityksellisiä ja niiden yksiselitteinen määrittelemine on hankalaa. Perinteisen yhteisöllisyyden vähenemisellä on selitetty eri ilmiöitä yleisestä turvattomuuden tunteen kasvusta vanhusten hoidon ongelmiin. Epäselvää on miten yhteisö ja yhteisöllisyys ratkaisevat ongelmamme. (Eilola & Moilanen 2013, 7.)

Yhteisöä ja yhteisöllisyyttä sekä niiden lähikäsitteitä on määritelty tutkimuksissa useammalla eri tavalla, johtuen siitä millaisia puolia kussakin ilmiössä on haluttu tuoda esille. Yleisemmin yhteisö käsitteestä puhuttaessa se viittaa ihmisten väliin vuorovaikutuksen tapaan, yhteyteen, ihmisten väliseen suhteeseen tai siihen mikä on pienryhmille yhteistä. (Kangaspunta, Aro & Saastamoinen, 2011, 245-246.)

Lehtonen (2009, 59) avaa yhteisö sanan käsitettä Wittgensteinin perheyhtäläisyyden ajatuksen kautta:” ei ole olemassa vain yhtä yhteisön käsitettä, vaan useita käsitteitä, jotka ovat kuitenkin kuin saman perheen jäseniä. Sanan yhteisö eri käytöt liittyvät siis toisiinsa kuin perheenjäsenet, joilta löytyy yhden kaikille yhteisen piirteen sijasta useita erilaisia samankaltaisuuksia eri jäsenten välillä.”

Heikkilä, Hyyppä & Puutio (2009, 7) esittävät pohdittavaksi kysymysten muodossa; Millainen on aikamme ajatus yhteisön ja yksilön suhteesta? Millainen on yhteisön tehtävä? Millainen on yksilön tehtävä yhteisöissä? Mikä on se ainutlaatuisuuden kokemus, joka sytyttää ihmiset liekkiin yhteisöissä ja saa yhteisöt kehittymään? Tällä hetkellä yhteisöistä käytettävä ajattelu ja kieli etsivät uutta muotoa. Yhteisöjen ja yhteisöllisyyden potentiaalin hyödyntäminen tuovat varmasti muutoksen kautta uusia tuulia.

Joskus yhteisö voi olla sama kuin organisaatio, kuitenkin organisaation tehtäväkeskeisyys saattaa rajoittaa ihmisten välillä olevia yhteisöllisiä mahdollisuuksia. Organisaatio keskeisessä ajattelussa voi ihmisten välinen yhteisöllisyys jäädä huomaamatta ja sen tuomat mahdollisuudet jäävät käyttämättä. Kirjoittajat toivovat lukijoiden uteliaisuuden heräävän yhteisöjen mahdollisuuksista. (Heikkilä ym., 2009, 8-9.)

Ikäihmisten laitoshoidon yhteisöllisenä työympäristönä pitää sisällään organisaation ja johtamistraditiot. Hoitotyön johtamisen tavoitteena on toimia samassa linjassa organisaation eri tasojen kanssa tehden yhteistyötä asukkaan ja hänen omaisten ja läheisten kanssa. Kaikilla eri tasoilla tiedossa oleva yhteneväinen ja samansuuntainen visio auttaa sitoutumaan, kun asioista on yhdessä sovittu ja päätetty. (Näslindh – Ylispanjar, 2012, 166, 198, 211.)

Laitoshoidossa osa kokonaisvaltaista hoitotyötä ovat yhteisöllinen ja persoonallinen hoitotyön malli. Keskeistä on, että vuorovaikutus ikäihmisen, omaisen, omahoitajan ja moniammatillisen tiimin kesken on toimivaa. Asukkaan elämäntarinaa tutustuminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta yksilöllisten tarpeiden kunnioittaminen mahdollisuuksien mukaan voidaan huomioida hoidon suunnittelussa myös laitosasumisessa. Ikäihminen, joka on tottunut elämään yksin, ei välttämättä kaipaa yhteisön tuomaa yhteisöllisyyttä vaan haluaa elää laitoksessakin omilla ehdoillaan. (Näslindh - Ylispangar, 2012, 189–197; Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2013:11, 15.)

Seppo Kangaspunnan (2011, 246) toimittamassa kirjassa yhteisöllisyys- käsitettä määrittellen seuraavasti se voi perustua esimerkiksi sukulaisuuteen, yhteisiin toimiin, vuorovaikutukseen, seurusteluun, mieltymyksiin tai vaikka tunteisiin. (Lehtonen 1990, 15.) Yhteisöllisyydessä on olennaista yhteenkuuluvuuden tunne, luottamus sekä sitoutuminen. (Bauman 1997; Mäkinen 2009).

Yhteisöllisyys on sosiaalisen pääoman keskeinen ominaisuus. Yhteisöllisyys eli sosiaalinen pääoma käsitteen laaja määrittely tarkoittaa: ”yhteiskunnan sosiaalisiin rakenteisiin juurtuneita normeja ja sosiaalisia suhteita, jotka antavat ihmisille mahdollisuuden koordinoita toimintaansa haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi.” Putnamin suppeamman määritelmän mukaan se on: ”kansalaisten keskinäistä luottamusta, normeja ja verkostoja, jotka parantavat yhteiskunnan toimintaa.” (Hyyppä M. 2002, 50; 2005, 19- 20.) Hyyppä (2005, 104) toteaa, että yhteisöllisyyden ydinkäsite on vastavuoroisuus.

Gerontologisen hoitotyön arvot ja eettiset periaatteet pitävät sisällään oikeuden ikäihmisen integriteetin kunnioittamisen hoitotyössä. Ihmisen integriteetin kunnioittaminen tarkoittaa sitä, että ihminen on eheä kokonaisuus. Integriteetti voidaan jakaa fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen integriteettiin. (Sarvimäki, 2009, 36–37.)

Sosiaalinen integriteetti pitää sisällään oikeuden omiin ihmissuhteisiin. Sosiaalinen yhteys toisiin ihmisiin ja tunne kuulumisesta johonkin ovat tärkeitä tekijöitä ikäihmisellä. Hoitohenkilökunta voi tukea ikäihmisen ihmissuhteita mahdollistamalla yhteydenpidon omaisiin ja motivoimalla heitä osallistumaan ikäihmisen arkeen silloin, kun se on mahdollista. (Sarvimäki, 2009, 38; Hakonen 2008, 136–138; Tamminen

& Solin 2013, 52–53). Tavoitteena on ikäihmisen ihmissuhteiden pysyminen mahdollisimman ehjinä. Ikäihmisen yksinolon tarvetta on myös kunnioitettava, jos hän haluaa välillä vetäytyä omaan ajatusmaailmaansa ja omiin muistoihinsa.

Hoitotiede määrittelee ympäristökäsitteen ikäihmisten hyvinvointia tukevaksi, joka sisältää fyysisen, sosiaalisen ja symbolisen ympäristön. Hoitoyksiköissä asuvan ikäihmisen fyysinen ympäristö usein rajoittuu omaan huoneeseen, yleisiin tiloihin ja piha-alueisiin. Yksilötasolla sosiaalinen ympäristö käsittää sosiaalisen verkoston ja sosiaalisen tuen. Symbolisella ympäristöllä ei ole konkreettista muotoa vaan se esiintyy ikäihmisen ajatuksissa. Symbolinen ympäristö on vahvasti sidoksissa fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöön. (Elo, 2008, 93–94, 97, 100).

Tutkiva ja analyttinen työteke kuuluu yhteisölliseen ja moniammatilliseen vanhustyöhön. Tärkeää on kiinnittää huomio myös omaisten voimavarastavaan rooliin, kun ikäihmisten osaamista ja vahvuuksia kartoitetaan. (Näslindh - Ylispangar, 2012, 199.)

Yhteisölliseen hyvinvointiin investoiminen on taloudellisesti edullista, koska se perustuu kansalaishenkeen ja pääosin vapaaehtoiseen toimintaan, josta kuitenkin kaikki hyötyvät. Vaikutusten näkyminen alkaa vasta vuosikymmenien päästä ja välittömästi mitattavien tulosten puutteen vuoksi, kunnat ovat nihkeitä panostamaan yhteisölliseen toimintaan hyvinvointistrategioissaan. Ihmiset erillisinä henkilöinä eivät ole sosiaalisen verkoston perusainesta vaan vasta toiminta sitoo heidät näkymättömillä elämänlangoilla yhteen, josta yhteisöllisyyden verkosto koostuu. Esimerkkinä Hyypä on nostanut kuorolaulun ja laulujuhlat, jotka voimistavat yhteenkuuluvuutta. (Hyypä, 2005, 67–69.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyön eteneminen taulukon muodossa (Taulukko 1.).

Taulukko 1. Opinnäytetyöprosessi

OPINNÄYTETYÖPROSESSI	AIKATAULU
Ideapaperi	Lokakuu 2014
Tutkimussuunnitelma	Tammikuu 2015
Tutkimuslupa	Tammikuu 2015
Saatekirje omaisille	Helmikuu 2015
Omaisten ryhmätapaamiset ja päiväkirjat	Helmikuu-huhtikuu 2015
Kehittämistyöstä tiedottaminen, omaistenilta	Huhtikuu 2015
Aineiston litterointi	Helmikuu-toukokuu 2015
Tulosten esittely omaisille	Lokakuu 2015
Opinnäytetyöraportti	Marraskuu 2014-marraskuu 2015
Opinnäytetyöseminaari	Marraskuu 2015

5.2 Lähestymistapa

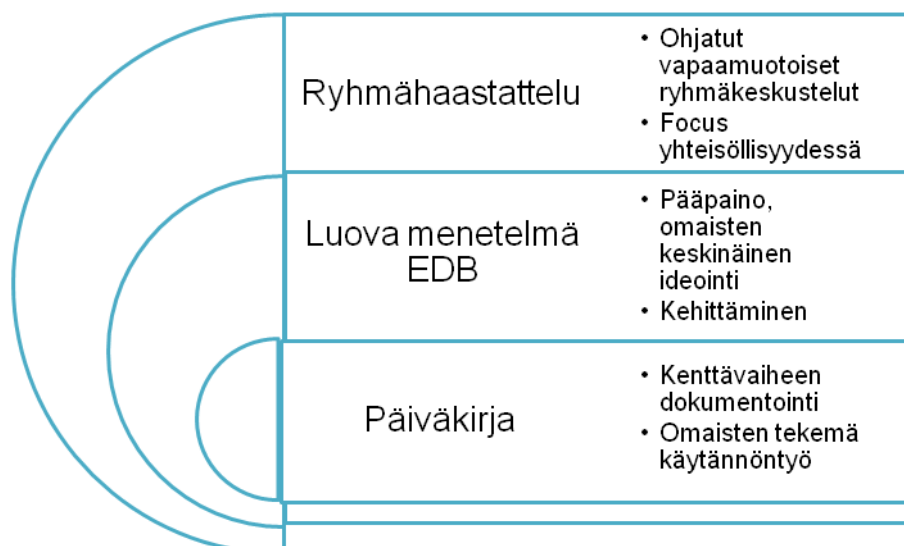
Opinnäytetyössä toteutan laadullista eli kvalitatiivista menetelmää. Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on kerätä aineistoa, joka antaa mahdollisuuden tarkastella monenlaisesta näkökulmasta aineistoa. Laadullinen aineisto on yhtä moniulotteista kuin elämä itse. (Alasuutari, 1999, 84.) Vilkka (2005, 126) toteaa, että tavoitteena on ilmiön selittäminen niin, että se antaa mahdollisuuden ajatella toisin. Laadullisen tutkimuksen avulla mahdollistuu ihmisten mielipiteiden, toiveiden, merkitysten ja kokemusten kirjon esiin nouseminen tutkittavasta asiasta (Vilkka, & Airaksinen, 2003, 63; Kylmä & Juvakka, 2007, 113).

Laadullinen tutkimusmenetelmä oli luonteva valinta tähän opinnäytetyöhön, koska ryhmäkeskustelun, luovan menetelmän ja päiväkirjan perusteella haluttiin selvittää, miten omaiset voivat edistää yhteisöllisyyttä vanhainkodissa. Kohderyhmänä olivat vanhainkodin omaiset, jotka vapaaehtoisesti osallistuivat kehittämistyöhön, tuoden mukaan omat kokemukset ja ideat yhteiseen pohdintaan.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä oleellista on, että teoria tieto ja käytäntö käyvät vuoropuhelua ja sen raportointi tapahtuu tutkimusviestinnän keinoin. Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee tietoa, jolla tehtävän tekijä voi prosessin aikana toiminnan osuutta ja tuotosta perustellusti täsmentää, rajata, kehittää, uudistaa sekä luoda käyttäjää parhaiten palvelevaksi. Toiminnallisen opinnäytetyön raportista selviää, mitä, miksi ja miten tutkimus on tehty, millainen työprosessi on ollut sekä millaisiin tuloksiin ja johtopäätöksiin on päädytty. (Vilkkä ym., 2003, 9-10, 42, 65.) Tämä työ on toiminnallinen opinnäytetyö, joka toteutetaan käytännönläheisenä kehittämistyönä. Kehittämistyössä näkyvät sekä työelämälähtöisyys että tutkimuksellinen asenne.

5.3 Aineistonkeruumenetelmä

Laadullisella tutkimusmenetelmällä toteutetussa toiminnallisessa opinnäytetyössä aineistoa voidaan kerätä monella tavalla. Tavan valintaan vaikuttaa se, millaista tietoa toiminnallisella kehittämistyöllä halutaan oman idean sisällöksi tai tueksi. (Vilkkä ym., 2003, 63.) Tämän opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmiksi valikoituivat ryhmähaastattelu, luova menetelmä Edward De Bonon kuusi ajatteluhattua ja omaisten pitämät päiväkirjat (Kuvio 2.).

Kuvio 2. Aineistonkeruumenetelmät

5.3.1 Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelun tarkoituksena on saada aikaan yhteinen tilanne useiden henkilöiden kesken ja saada tietoa siitä, miten omaiset ymmärtävät asioita ja millaisia kokemuksia heillä on. Ryhmähaastattelu on ryhmässä tapahtuvaa keskustelua, jolla on tietty tarkoitus. Ryhmän tyypillinen koko on 5-6 henkilöä ja keskustelu muovautuu siitä, mitä he ajattelevat, tuntevat ja tietävät asiasta. Ryhmähaastattelussa osanottajilla on mahdollisuus kuunnella toisten keskustelua ja samalla oppia muiden ajatuksista sekä selvittää omia käsityksiään asiasta. Tutkijalla on näin myös mahdollisuus saada esiin uusia näkökulmia aiheesta. Ryhmädynamiikan avulla saatetaan tuottaa luovalla tavalla uusia asioita esiin. (Anttila, 2005, 198.)

Tässä työssä tuotiin esiin ryhmään osallistuneiden omat mielipiteet ja kokemukset, joten heidän haastattelut toteutettiin ryhmähaastattelun muodossa. Haastattelut toteutettiin ryhmähaastattelun periaatteella, ryhmäkeskusteluina, jonka fokus oli yhteisöllisyydessä.

5.3.2 Luova menetelmä, Edward De Bonon kuusi ajatteluhattua

Hattutekniikan kehittäjä Edward De Bono on lääketieteen tohtori (psykologia ja fysiologia) ja hän on tuoteistanut paljon erilaisia luovuusmenetelmiä. Hattujen avulla on mahdollista keskittyä yhteen asiaan kerralla ja katsoa sitä eri näkökulmista. Hattutekniikka helpottaa tarkkaavaisuuden suuntaamista eri kohteisiin hatun värin vaihtuessa ja näin eri roolien omaksuminen kautta ihmiset sanovat mielipiteensä helpommin. (Kinturi, 1990, 1, 6-7, 157; Innokylä, 2015.)

Kuusi värien mukaista hattua voi käytännössä korvata mm. paperilapuilla, tusseilla tai huiveilla. Aikaa koko kuuden ajattelun hatun läpiviemiseen ryhmän koosta riippuen on hyvä varata reilu tunnin verran. Hattutekniikkaa voi käyttää, joko niin, että koko ryhmä käyttää samanväristä hattua ja käsittelee asiaa yhtä aikaa samasta näkökulmasta tai niin, että osallistujille jaetaan eriväriset hatut ja ne kiertävät osallistujien kesken, hattu määrää näin kulloisenkin roolin. (Kinturi, 1990, 157; Innokylä, 2015.)

Hattujen värit määrittävät osallistujien roolin. Valkoisen hatun kautta ajatellaan objektiivisesti, punaisen hatun kautta mukaan tulee tunteet ja intuitio, mustan hatun kautta nostetaan esiin riskit ja heikkoudet asian suhteen, keltaisen hatun kautta mietitään etuja, vihreän hatun kautta kehitellään uusia ideoita ja sinisen hatun kautta tehdään yhteenvetoa ja johtopäätöksiä. Sinisen hatun käyttö liittyy erityisesti tilaisuuden vetäjän tehtäviin. (Kinturi, 1990, 157–162; Innokylä, 2015.)

Tässä kehittämistyössä käytettiin hyväksi Edward De Bonon kuuden hatun tekniikkaa. Hattujen sijaan käytettiin värien mukaisia paperilappuja ja omaiset pohtivat keskenään ryhmänä yhteisöllisyyttä Valmakodissa, yhden värin kautta kerrallaan. Keskustelua käytiin yhden värin kohdalla neljästä kuuteen minuuttiin. Keskustelut nauhoitettiin.

5.3.3 Omaisten päiväkirja

Kirjallinen materiaali on jaettavissa kahteen luokkaan, yksityisiin dokumentteihin ja joukkotiedotuksen tuotteisiin. Yksityisillä dokumenteilla tarkoitetaan mm. kirjeitä, päiväkirjoja ja muistelmia. Joukkotiedotuksen tuotteilla tarkoitetaan mm. sanomalehtiä, radio-ohjelmia. Päiväkirjat ovat yksityisiä dokumentteja ja niiden käyttö tutkimusaineistona sisältää oletuksen, että kirjoittaja kykenee ilmaisemaan itseään kirjallisesti. (Tuomi & Sarajarvi, 2009, 84.)

Kenttävaiheessa käytettiin viiden viikon ajan päiväkirjoja omaisten toimesta. Päiväkirjoihin merkittiin käynnit Valmakodissa. Kirjattavia asioita olivat käynnin ajan kohta, sisältö, tavatut henkilöt sekä kehittämisideoiden pohjalta toteutuneet tapahtumat (liite 1.). Päiväkirjoilla tehtiin näkyväksi omaisten vierailujen sisältö.

5.4 Aineistonkeruu

Tutkimuslupa (liite 2.) saatiin tammikuussa 2015. Saatekirjeet (liite 3.) lähetettiin Valmakodin asukkaiden omaisille helmikuussa 2015, yhteistyössä Valmakodin johtajan kanssa. Saatekirje sisälsi myös suostumuksen tutkimukseen lomakkeen

(liite 4.). Kirjeet lähetettiin 28 omaiselle. Asukkaita on yhteensä 29, mutta yhdellä heistä ei ollut omaisia.

Aineistonkeruu tapahtui ryhmätapaamisten muodossa sekä omaisten pitämien päiväkirjojen avulla.

5.4.1 Tiedonantajaryhmä

Kehittämistyöhön ilmoittautui vapaaehtoisesti yhteensä Valmakodin viiden asukkaan omaiset. Yhden asukkaan omaisista kaksi oli mukana eli tutkimukseen osallistui yhteensä kuusi omaista. Heistä kolme oli asukkaiden puolisoa ja kolme oli asukkaiden lapsia. Tunsin kaikki omaiset jo entuudestaan Valmakodin työni kautta.

Kaikki tapaamiset omaisten kanssa tapahtuivat Valmakodin kuntoutushuoneessa, joka sijaitsee talon toisessa kerroksessa. Tila on rauhallinen ja toimiva ryhmätapaamisiin. Toiminnallisessa kehittämistyössä aineiston määrä ei ole määräävä tekijä vaan laatu. Aineiston monipuolisuus ja se, että se vastaa opinnäytetyön sisällöllisiin tavoitteisiin sekä kohderyhmän tarpeisiin ovat etusijalla. (Vilka ym., 2003, 64, Vilka 2005, 126, Tuomi ym., 2009, 85.)

5.4.2 Ryhmätapaamiset ja päiväkirjat

Tapaamisia oli yhteensä neljä ja ne jakautuivat helmi- ja huhtikuun 2015 ajalle. Tapaamisten toteutus tapahtui suunnilleen saman rungon mukaan. Aluksi vaihdettiin vapaasti keskustellen kuulumiset, juoden samalla kahvia. Jokaisella kerralla oli kuulumisten jälkeen ryhmää aktivoiva ja kokoava yhteinen toiminto esim. pienimuotoinen jumppa tai luova toiminto. Tiivistetyssä muodossa käytiin myös aina läpi edellisen kerran asiat. Tämän jälkeen käsiteltiin varsinaista aihetta ja käyty keskustelu nauhoitettiin. Ilmoitin omaisille, kun nauhoitus käynnistyi. Lopuksi oli pieni kevennys esim. runo, ajatelma tai vitsi.

Omaisten **ensimmäinen tapaaminen** oli keskiviikkona 25.2.2015 klo 17:30–19:30. Kuudesta osallistujasta oli paikalla viisi, kuudes osallistuja ilmoitti etukä-

teen, ettei pääse ensimmäiseen tapaamiseen. Ensimmäisessä tapaamisessa selvitettiin omaisille toiminnallisen kehittämistyön tarkoitus ja tavoite sekä mahdollistettiin omaisten ryhmäytyminen ja kuulluksi tuleminen. Omaiset allekirjoittivat tutkittavan suostumuslomakkeen. Tavoitteena oli selvittää mitä yhteisöllisyys on omaisten näkökulmasta Valmakodissa.

Lähdimme avaamaan yhteisöllisyys aihetta siten, että omaiset kirjoittivat paperille, mitä he tekevät vierailujen yhteydessä Valmakodissa asukkaan kanssa. Sovimme, että jokainen kertoo tämän jälkeen vuorotellen omat ajatuksensa ryhmässä ja kerroin, että tämän osion myös nauhoitan.

Sovimme yhdessä seuraavien tapaamisten ajankohdat. Vain viimeinen omaisten ilta jäi avoimeksi. Sovimme kolmannen tapaamisen ajankohdan tuntia aikaisemmaksi yhden omaisen toiveesta. Tämä muutos sopi kaikille. Lähetin tapaamisten aikataulut poissaolevalle omaiselle ja hän vahvasti osallistumisensa tekstiviestillä. Olimme huomioineet hänen toiveensa, että tapaamiset olisivat torstaisin. Toisen tapaamisen ajankohdan lauantai aamupäivälle perustelin heille sillä, että aamupäivän ajankohta sopii kehittämisideoiden syntyminen kannalta paremmin kuin ilta aika.

Omaisten **toinen tapaaminen** oli lauantaina 14.3.2015 klo 9:30–12:00. Kuudesta osallistujasta oli viisi paikalla, kuudes osallistuja ilmoitti edellisenä päivänä, ettei pääse tapaamiseen. Kerroin uudelle tulokkaalle tiivistetysti opinnäytetyöstä, tutkimusluvasta ja hän allekirjoitti tutkittavan suostumuslomakkeen. Omaisten toisen tapaamisen tarkoitus oli saada vastauksia kehittämistyön kysymyksiin. Mitä yhteisöllisyys on omaisten näkökulmasta ja miten omaiset voivat kehittää yhteisöllisyyttä? Luova menetelmä Edward De Bonon kuusi hattua toimi aineiston keruumenetelmänä tapaamisessa. Kehittämisideoista poimittiin muutamia omaisten ideoita, joiden toteutusta on tarkoitus ”testata” kenttävaiheen aikana ja kirjata päiväkirjaan.

Avasin omaisille Edward De Bonon kuuden ajatteluhatun tekniikkaa ja kerroin, että itse en osallistu keskusteluun vaan toimin ”hatun” värin vaihtajana. Ryhmä valitsi kirjurin ja ideointi pääsi käyntiin. He ideoivat neljä – kuusi minuuttia per ”hattu” ja kun selkeästi tuli stoppi, vaihdettiin ”hatun” väriä. Sinisen hatun kohdalla osallistuin

keskusteluun ja teimme yhteenvedon heidän kehittämideoistaan, joita omaiset voivat toteuttaa seuraavan viiden viikon aikana ja tehdä päiväkirja merkintöjä.

Omaiset saivat **päiväkirjat** viiden viikon kenttävaiheen toteutukseen. Päiväkirjaan omaiset merkitsevät käynnit Valmakodilla. Milloin ovat käyneet, mitä ovat tehneet, ketä ovat tavanneet, myös kontaktit muiden asukkaiden ja omaisten sekä hoitajien kanssa (liite 1.). Lisäksi kenttävaiheen aikana ”testataan” kehittämideoiden toteutusta käytännössä. Kehittämideoat, joita kokosimme sininen hatun kautta, painotuivat ryhmässä tai pareittain tapahtuvaksi. Ajatuksena oli saada asukkaille ja omaisille yhteistä toimintaa, jossa myös vertaistuki mahdollistuisi. Toiminnat olivat ulkoilu, valokuvien/kuvien katselu ja elokuvien/ohjelmien katsominen yhteisissä tiloissa. Lisäksi keskustelun lisääminen omaisten ja asukkaiden välillä Valmakodin yhteisissä tiloissa.

Omaisten kolmas tapaaminen torstai 26.3.2015 klo 17:30 – 18:30. Paikalla oli neljä omaista. Yksi ilmoitti jo aikoja sovittaessa, että on estynyt tulemasta tähän tapaamiseen ja yksi heistä keskeytti osallistumisen. Kolmannen tapaamisen tarkoituksena oli omaisille mahdollisesti tulleiden lisäkysymysten esittäminen, liittyen päiväkirjan pitämiseen. Päiväkirja merkintöjen kautta keskustelua, osio nauhoitettiin. Tapaaminen oli lyhyt väliarviointi.

Omaisten **neljäs tapaaminen** oli torstai 16.4.2015 klo 16:30 – 18:30. Paikalla oli viisi omaista. Tapaamisen tarkoitus oli koota omaisten palautetta ja suunnitella konkreettisia välineitä helpottamaan yhteisöllisyyden toteuttamista.

Omaisten palautetta kerättiin kenttävaiheesta, päiväkirjan kirjoittamisen myötä syntyneistä ajatuksista. Omaiset vastasivat kysymykseen, mikä on mielestäsi tärkein päiväkirjamerkintöjen kautta tullut havainto/ahaa elämys omassa toiminnassa. Mikä on yllättänyt? Onko oma toiminta muuttunut jakson aikana? Nauhoitin heidän vastauksensa.

Tapaamisten lopuksi keräsin päiväkirjat aineiston analyysiä varten.

5.5 Kehittämistyön konkreettinen tuotos ja tiedon levittäminen

Omaisten kehittämisasioiden tueksi suunnittelimme konkreettisia asioita, joiden avulla omaisilla on mahdollisuus toteuttaa yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa Valmakodissa. Konkreettisia asioita, joita omaiset ideoivat ”työkalupakkiin” nousi niin paljon, että päätimme tehdä siitä kokonaisen omaisten laatikon. Alkuperäinen suunnitelma oli toteuttaa pienimuotoinen omaisten opas. Kehittämistyön edetessä siitä muotoutui osa omaisten laatikon sisältöä, omaisten info lomakkeen nimellä. Omaisten laatikon sisällön konkreettinen kokoaminen tapahtui toukokuun lopussa.

Kehittämistyöstä tiedotettiin 29.4.2015 koko Valmakodin omaisten illan muodossa. Paikalla oli Valmakodin omaisia noin 20 henkilöä, Valmakodin johtaja ja henkilökuntaa sekä Kaarinan kaupungin vanhuspalvelujohtaja. Tapaamisen tavoite ja tarkoitus oli levittää tietoa omaisten kanssa tehdystä kehittämistyöstä ja lopputuotoksena syntyneestä omaisten laatikosta sekä sen tuomista mahdollisuuksista lisätä omaisten toiminnan kautta yhteisöllisyyttä Valmakodissa.

Omaisten illan luonne oli tiedotustyyppinen, koskien Valmakodin muuttumista tehostetuksi palvelutaloksi vuonna 2017 sekä yleisluontoisia tiedotusasioita Valmakodin arjesta. Opinnäytetyön osalta kerroin työn etenemistä ja esittelin omaisten laatikon idea tasolla. Kiitin kehittämistyöhön osallistuneita omaisia, anonyymiys huomioiden. Valmiin opinnäytetyön lupasin esittää syksyllä 2015 omaisten illassa.

5.6 Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä ja ymmärtää aineiston todellinen sisältö. Laadullisessa tutkimuksessa kehittämistehtävät voivat tarkentua aineiston keräämisen tai analyysin aikana. Analyysin kaikissa vaiheissa tutkija pyrkii ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmasta käsin. (Anttila 2005, 276, Kylmä ym. 2007, 112–113.) Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa voidaan analysoida monin eri tavoin, usein hankaluudeksi koetaan monien eri etenemistapojen mahdollisuus. Pääperiaatteena on se, että valitaan sellainen tapa, jonka avulla parhaiten löydetään vastaus tutkimusongelmaan tai tutkimustehtävään. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara, 2007, 219.)

Laadullisen aineiston analyysin perustyöväline on sisällönanalyysi ja sisältöä kuvaavien teemojen annetaan siinä ohjautua aineistosta käsin. Induktiivinen eli aineistolähtöinen tulkinta etenee yksittäisestä yleiseen. Induktiivisen aineiston analyysia voidaan karkeasti kuvata kolmevaiheiseksi prosessiksi. Ensin aineisto puretaan osiin eli pelkistetään, toiseksi samankaltaiset osat yhdistetään eli ryhmitellään ja kolmanneksi aineisto tiivistetään kokonaisuudeksi vastaamaan kehittämistyön tarkoitusta. Aineiston käsittelyä ja analysointia tehdään pitkin matkaa, kehittämiss-prosessin edetessä ja mahdollisimman pian keruuvaiheen jälkeen. Keskeistä on se, että aineiston annetaan kertoa oma tarinansa tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsijärvi, ym. 2009, 223; Kylmä, ym. 2007, 112 - 113, 115; Tuomi ym., 2009, 95–113.)

Tässä opinnäytetyössä päädyttiin käyttämään induktiivista eli aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Nauhoitetut ryhmäkeskusteluaineistot litteroin aina mahdollisimman pian tapaamisten jälkeen. Sisällönanalyysi alkoi koko aineiston reflektiivisellä läpikäymisellä ja lukemisella. Käsiteltävää aineistoa oli luettavana ryhmähaastatteluiden ja luovan menetelmän EDB:n auki kirjoitetut tekstit sekä omaisten käsinkirjoitetut päiväkirjat. Aineistoa lähdin tarkastelemaan yhteisöllisyys viitekehyksen kautta sekä etsimään vastauksia kehittämistyön kysymyksiin. Vilkka (2003, 79) toteaa, että toiminnallisessa opinnäytetyössä on korostunut asema vuoropuhelulla, joka käydään viitekehyksen, lähteiden ja tutkimustiedon välillä.

Aineiston purin osiin eli pelkistin, etsimällä tekstistä yhteisöllisyyttä kuvaavia ilmaisuja. Alleviivaukset tein erivärisillä kynillä. Aineiston ryhmittelyn helpottamiseksi muotoilin lauseet pelkistetyiksi ilmaisuiksi, jotta asioiden yhdistely olisi helpompaa. Sen jälkeen yhdistelin saman sisällön asiakokonaisuuksia ja kokosin ne samoihin ryppäisiin. Ryhmittely eli yhdistäminen tapahtui pelkistettyyn tekstiin (osatekijöihin) perehtymällä ja sitä kautta löytyi niitä yhdistäviä teemoja (Taulukko 2.). Aineiston tarkastelu tapahtui yhteisöllisyys viitekehyksen kautta, kuitenkin osatekijät ja teemat muodostuivat aineistosta nousseiden yhdistävien tekijöiden perusteella. Analyysissä on yleisesti käsitelty aihe kokonaisuuksia. Siinä ei ole henkilöity sanomisia, anonyymiyden säilyttämiseksi, yksikön pienuus huomioiden.

Taulukko 2. Sisällönanalyysi

ALKUPERÄINEN ILMAUS	OSATEKIJÄ	TEEMA	VIITEKEHYS
Omahoitaja . . . , on yks ihminen jolt' voi kyssyy.	OMAISEN JA HOITAJAN VÄLINEN YHTEISTYÖ	YHTEISTYÖ/ OSALLISUUS	YHT EISÖLLISYYS
Autoin syömisessä, juttelimme vanhoja xxx juttuja, ne tulevat muistin siimeksestä. . . . Vanhat asiat kotoa ja pihapiiristä.	OMAISEN JA ASUKKAAN VÄLINEN YHTEISTYÖ	YHTEISTYÖ/ OSALLISUUS	
Kyl noi asukkaat mielellään arvostelee, ruoka on kylmää ja huonoa. Hoitajat ei koskaan tule, vaikka kuinka painaa nappia.	ASUKKAIDEN KESKUSTELU KESKENÄÄN	YHTEISTYÖ/ OSALLISUUS	
. . . yhteiset tapahtumat esim. lettukestit.	TAPAHTUMIIN OSALLISTUMINEN	YHTEISTYÖ/ OSALLISUUS	
Vieraatkin kun käy katsomassa xxx, ihmettelee kun on kaunista ja kodikasta.	VALMAKODIN SISUSTUS	FYYSINEN YMPÄRISTÖ	

6 TULOKSET

6.1 Tuloksien muodostuminen

Tulokset muodostuivat aineiston keräämisen ja aineiston sisällönanalyysin kautta. Aineistoa kertyi omaisilta ryhmähaastattelun, Edward De Bonon kuuden hatun ja päiväkirja merkintöjen kautta. Ensimmäisen tapaamisen nauhoitusosio epäonnistui. Omaiset olivat kirjanneet ensin asian paperille, joten nauhoituksen epäonnistumisen myötä aineistonkeräämiseen ei syntynyt aukkoa. Tuloksissa käytän nauhoituksen kautta saatuja omaisten omia kommentteja lisäämään elävyyttä ja luotettavuutta tuloksiin. Omaisten omat kommentit ovat sisennetty tekstistä. Aineistonkeräämisen lähteen olen merkinnyt sulkuihin, ryhmäkeskustelu tai päiväkirja Edward De Bonon kuudesta ajatteluhatusta käytän lyhennettä EDB.

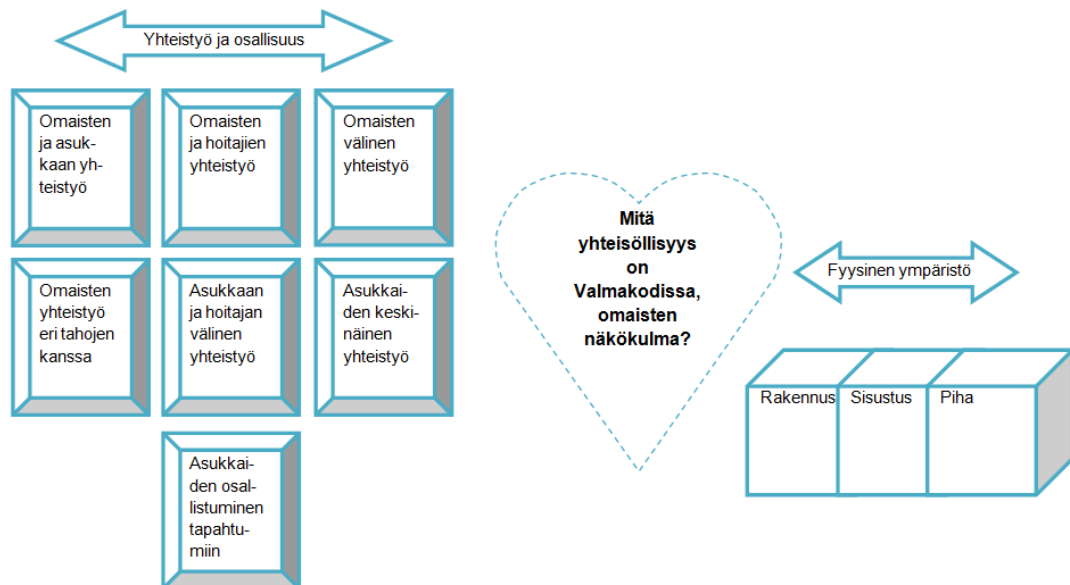
Tulososion kahdesta ensimmäisestä osiosta (5.1 ja 5.2) löytyy vastaukset kehittämistyön kysymyksiin. Mitä yhteisöllisyys on omaisten näkökulmasta ja miten yhteisöllisyyttä voisi kehittää? Kolmannessa osiossa (5.3) löytyy vastaukset viiden viikon kenttävaiheen tuloksiin. EDB:n kuuden ajatteluhatun kautta omaisten kanssa luotiin kenttävaiheelle toteutettavia kehittämisideoita, joita omaiset ”testasivat” käytännössä. Kenttävaiheen toteutuksen omaiset kirjasivat päiväkirjaan. Päiväkirjaan omaiset merkitsivät lisäksi, milloin ovat käyneet, mitä ovat tehneet ketä ovat tavanneet (liite 1.)? Lisäksi kolmannessa osiosta (5.3) löytyy kehittämistyön konkreettinen tuotos ja miten tietoa kehittämistyöstä levitettiin muille Valmakodin omaisille ja työyhteisöön. Kehittämisideoiden ja kenttävaiheen kautta omaisten kanssa suunniteltiin konkreettinen tuotos, omaistenlaatikko.

6.2 Yhteisöllisyys omaisten näkökulmasta

Omaisten näkökulmasta yhteisöllisyys koostuu seuraavista kokonaisuuksista eli teemoista yhteistyön tekemisestä/ osallisuudesta ja ympäristötekijöiden vaikutuksesta. Yhteistyön tekeminen ja osallisuus jakautuvat seuraaviin osatekijöihin, yhteistyön tekeminen asukkaan-, hoitajien-, toisten omaisten- ja eri tahojen kanssa

sekä asukkaiden välisiin keskusteluihin ja tapahtumissa mukana olemiseen. Ympäristötekijät jakautuvat seuraaviin osatekijöihin tilat, sisustus ja piha.

Tulokset yhteisöllisyydestä koostuvat omaisten ensimmäisen tapaamisen alkukartoituksen ja kehittämisen aamupäivä tapaamisen pohjalta tekemiin yhteenvetoihin (Kuvio 3.). Alkukartoituksessa yhteisöllisyys käsitettä lähdettiin avaamaan omaisten vierailujen näkyväksi tekemisen kautta, jonka jälkeen edettiin yhteisöllisyyteen.

Kuvio 3. Yhteisöllisyys omaisten näkökulmasta Valmakodissa

6.2.1 Yhteistyö ja osallisuus

Omaisten ja asukkaiden välinen **yhteistyö** on omaisten näkökulmasta käsin monimuotoista. Omaiset toivat esille seuraavat seikat kuten, tervehtiminen, asukkaan auttaminen, asukkaan ehdoilla toimiminen, mielihyvän tuottaminen ruoalla/herkuilla, asukkaalle lukeminen, keskusteleminen, muistelu, läsnäolo, syöttäminen, ruokailussa avustaminen, kahvin juonti yhdessä, liikunta, ulkoilu, television katselu ja yhteisissä tiloissa ajanvietto.

Kyl se melkein sellain on, että on pakko tulla. Ei, en mä tarkoita sillain pakko, mutta on oman ittensä takia, että täytyy mennä, mä en voi pois olla. . . . Niin, mutt kyl se sellasta toisen kaipausta ja on. Me ainakin ollaan oltu niin kauan naimisissa ja oltu niin paljon . . . käyty ja oltu yhdessä, ei kovin paljon olla erikseen kuljettu. Siitä on vaan jääny selanen. (EDB)

Omaisten kiire on töitä ja kaikkee ja pitäis kerkee. (EDB)

Sit on varmaan tää, ettei kaikki halua lähtee näitten seinien ulkopuolelle . . . osa ei halua pois ees omasta huoneesta. (EDB)

Asioita joita nousi esille **omaisten ja hoitajien välisen yhteistyön** eli omaisyhteistyön muodossa olivat tervehtiminen, hoitajan kanssa keskustelut asukkaan voinnista/hoidosta ja yhteistyön tekeminen hoitotehtävissä, hoitosuunnitelmapalaveriin osallistuminen, omahoitajan kanssa keskustelut, omaisten huomiointi mm. kahvin tarjoaminen omaisille sekä omaisteniltoihin ja erilaisiin juhliin osallistuminen mahdollisti myös yhteistyön syntymisen.

omahoitaja . . ., on yks ihminen jolt voi kyssyy. (Ryhmäkeskustelu/päiväkirja)

hoitaja on sen näköinen, että tuntee, vaikka ei tuntiskaan niin tervehtii, keksii sanottavaa. (EDB)

Vaikka on kiire, niin kerkee, on aikaa huomioida omaisenkin. (EDB)

Kyl me kaikki jutellaan ihan tavallisesti henkilökunnan kanssa ja he kertoo mitä asukkaalle on sattunu ja kuin on ollu. (EDB)

Miten tuliks se kiire sinne. . . . hoitajien kiireet. (EDB)

Omaisiet kokivat, että **omaisten välinen yhteistyön** on tärkeä tukimuoto, joka edistää myös omaisten jaksamista. On tärkeää, että omaiset jakavat asioita keskenään.

Tähän kehittämistehtävään osallistuminen on myös vertaistuen saamisen muoto ja mahdollisuus. (Ryhmäkeskustelu)

Omaisten asiointien jakaminen. Mulla oli joskus täällä vanha tuttu(omainen), oli kauheen kiva hänen kanssaan jutella asioista. (Ryhmäkeskustelu)

Omaisiet tekevät yhteistyötä eri tahojen kanssa, kuten asukkaan muiden vierailijoiden kanssa, - muiden asukkaiden kanssa ja - lääkärin kanssa. Omaisista tuntuu

hyvältä huomata vierailujen yhteydessä, että **asukkaan ja hoitajan välinen yhteistyö** toimii, vaikka he aistivat hoitajan kiireen.

Aika usein tosiaan huomaa, et joku tulee, jää juttelemaan kuiteski asukkaan kanssa, vaikka tietää, että on kiire jonnekin muualle. Kyselee; mitä kuuluu, mitä tänään ja semmosta. Se on tosi kivan tuntusta. (EDB)

. . . se on hienoo, hoitajat on ilosii, pirtei, kannustavii, vaikka asukas ei ois muuta tehny ku autettuna päässy ylös sängystä ja pyörätuoliin ja omainen lykkää asukasta pyörätuolissa, hoitaja tulee vastaan ja sanoo; hieno homma sä oot hei pystyssä. Asukas on siitä aika iloinen, että häntä huomataan, hän on tehnyt jotain hyvää. Siis ihan kuin pienestä vaan. (EDB)

Asukkaiden keskinäinen yhteistyö toteutuu yhteisten ruokailuaikojen puitteissa ruokasalissa ruokaillessa, television katsomisesta yhteisissä tiloissa, tervehdysten vaihtamisena, pienimuotoisten keskinäisten keskustelujen muodossa, ajan viettäminen yhteisissä tiloissa ja toisensa auttamisena.

Kyl noi asukkaat mielellään yhdessä kriittisesti arvostelee, ruoka on kylmää ja huonoa. Hoitajat ei koskaan tule, vaikka kuinka painaa nappia. Se on heiltä oikein hyvää yhteisöllisyyttä tai en mä tiedä, onko se hyvää yhteisöllisyyttä, mutta siitä ne ainakin saa juuttuu aikaiseksi keskenään. (EDB)

Kyl tääl semmosta yhteisöllisyyttä on siis . . . parempikuntoiset, jotka kävelee rollaattorilla on auttaneet sitä siinä pyörätuolissa, mikä kuulostaa aika villiltä, mutta sellasta on tapahtunut. (EDB)

Kaikkia ohikulkijoita xxx edelleen innokkaasti tervehtii. (Päiväkirja)

Asukkaalla on mahdollisuus **osallistua** Valmakodissa järjestettäviin **yhteisiin tapahtumiin**, kuten juhlapäivien viettoon, eläkeläisjärjestöjen -, päiväkotilapsien- ja eläinten vierailuihin sekä lettukesteihin. Lisäksi saunassa käyminen yhdessä toisten asukkaiden kanssa nähtiin tärkeänä yhteisöllisyyden muotona. Akvaariossa olevien kalojen seuraaminen on myös mielekästä puuhaa asukkaille.

Onks se sitä, että periaatteessa se asukkaan kunto rajottaa sitä, että ei voi osallistuu . . . ihan sama mitä joku järjestää. (EDB)

Se on must hienoo, ett xxx ainakin . . . sil on yks toinen xxxx, joka saunoo hänen kanssaan. En tiedä kuin iso sauna on, kuin paljon pysyy, se on ainakin hienoo yhteisöllisyyttä. (EDB)

6.2.2 Fyysinen ympäristö

Omaiset kokivat miellyttävän ympäristön lisäävän viihtyvyyttä ja sitä kautta yhteisöllisyyttä. Iso, kaunis, avara ja valoisa **ruokatila** toimii niin arjessa kuin juhlassakin.

Vieraatkin kun käy katsomassa xxx, ihmettelee kun on kaunista ja kodikasta. (EDB)

Juhlapyhien huomiointi **sisustuksessa** lisää viihtyisyyttä ja kodinomaisuutta. Juhlapyhinä pöydissä on liinat ja juhlaan sopivat kukkaset.

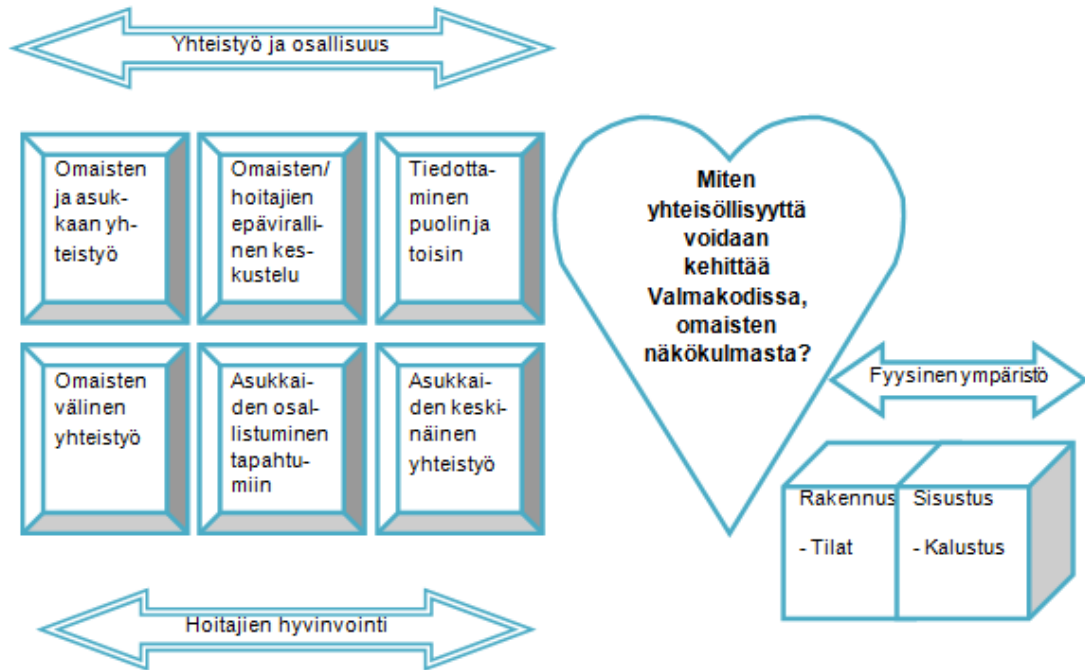
. . . juhlapyhä tai joku on pöydillä niihin sopivat kukkaset ja liinat. (EDB)

Pihaistutukset ja kesäkukat antavat silmäniloa ja vuoden kierron vaihtelua.

. . .kukkaset mitä laitetaan kesäsin tonne pihalle. (EDB)

6.3 Yhteisöllisyyden kehittäminen

Yhteisöllisyyden kehittämistä pohdittiin EDB:n kuuden hatun avulla. Omaisten mukaan yhteisöllisyyden kehittäminen koostuu seuraavista kokonaisuuksista eli teemoista yhteistyön tekemisestä/osallisuudesta, ympäristötekijöistä sekä hoitajien hyvinvoinnista (Kuvio 4.). Yhteistyö/osallisuus jakautuu seuraaviin osatekijöihin, yhteistyön tekeminen asukkaan, hoitajien ja toisten omaisten kanssa sekä asukkaiden välisiin keskusteluihin ja tapahtumiin osallistumisena. Fyysisen ympäristön merkityksen osatekijänä olivat sisustukselliset yksityiskohdat. Lisäksi omaiset nosivat hoitajien hyvinvoinnin merkityksen yhtenä osatekijänä esille.

Kuvio 4. Yhteisöllisyyden kehittäminen omaisten näkökulmasta Valmakodissa

6.3.1 Yhteistyö ja osallisuus

Omaisen oman asenteen vaikutus nähtiin tärkeänä **yhteistyön** virittymisen kannalta **asukkaan** luokse vierailulle tullessa.

Mä ajattelen taas vähän itteänikin, ettei oo kiva jos ajattelee, että taas tänne täytyy tulla. Oma asenne. (EDB)

Omaiset kokivat, että **yhteiset** keskustelu/kahvihetket **hoitajien** kanssa ovat tärkeitä.

Oli joskus niitä sunnuntai iltapäivii kun istuttiin tuol kahvilla ja meillekin tarjottiin kahvii ja hoitajakin istu siinä ja me juoruttiin jotain, oli tosi kivaa. (EDB)

Mäkin muistan kun oli kahviaika ja me oltiin ulkona ja hoitaja toi mullekin kahvin, niin se tuntu tosi ihanalta. (EDB)

Tiedottamisen merkitys puolin ja toisin on tärkeä **yhteistyön** osatekijä.

Jos ei nähdä henkilökohtaisesti, niin käytettäisiin kännykkää, viestejä, sähköpostia, vaikka vain yhteydenottopyyntöä, jos on jotain tärkeitä asioita tiedotettavana. (Ryhmäkeskustelu)

On tärkeää, että **omaiset jakavat asioita keskenään**. Yksi heistä sanoi, että tähän kehittämistyöhön osallistuminen on myös vertaistuen saamisen muoto ja mahdollisuus mm. pienessä ryhmässä tutustuu toisiin paremmin ja kontaktin ottaminen helpottuu jatkossa. Omaisten välisen yhteistyön mahdollisuudeksi he nostivat yhteisen vapaamuotoisen olemisen esim. omaisten saunaillat.

Ohjelmaa järjestävät tahot huomioisivat yksilöllisyyden paremmin esim. asukkaiden aikaisemmat harrastukset ja tapahtumat olisivat pienimuotoisempia. Erilaisia esiintyjä saisi olla enemmän mm. taikuria ja tanssia. **Tapahtumista** he nostivat seuraavat asiat esille, tanssit, hattujuhlat, arpajaiset, bingon, lauluhetket, elokuvaillat, elävän musiikin esim. pianon soiton sekä yhteisiä saunailtoja asukkaille. **Asukkaiden** viettäessä aikaa yhteisissä tiloissa, heitä voisi koettaa motivoida **keskinäiseen kanssakäymiseen**.

Rivitalon (palvelutalon) asukkaat viettäisivät aikaa enemmän vanhainkodin tiloissa. Käyvät vain täällä syömässä, ovat huomattavasti paremmassa kunnossa kuin vanhainkodin asukkaat, olisivat aika hyvää seuraa asukkaille. (EDB)

Ja mä ajattelin, että vanhat ihmiset kattelis mielellään nuorii ihmisii, jos saatais nuorii ryhmii. . . . En mä viittis vanhoi katella kun olen jo ittekin vanha, mut ne nuoret ihmiset, ne ois ihanii, mutta mistä niitä otettais. (EDB)

. . . vois varmaan lukeekkin . . . jos ois semmosii ihmisii, jotka haluis lukee . . . (EDB)

. . . olis vaan läsnä, kiertäis niitten ihmisten tykönä, ei ois vaan massa-tapahtumia. (EDB)

Jos ois joku harrastus ollu, josta ois ollu kiinnostunut. Siihen liittyvien kuvien näyttäminen vois olla semmonen mikä inspirois jotenkin, urheilu, kalastus ja metsästys ja mitä kelläki on ollu. (EDB)

. . . pitäis yllyttää juttelemaan keskenään, siis telkkarin eessä kun ne istuu . . . (EDB)

6.3.2 Fyysinen ympäristö

Kalustus ja tilat tukisivat sitä yhdessä olemista.

. . . telkkarin vieressä pöytä, ihan yksinkertainen asia, mutta siinä oli pöytä, minkä vieressä pysty istuu ja kattoo, vaikka lehtii. Mut sit se vietiin pois, se oli tosi huono asia, mä en kyllä tykänny siitä. . . . siihen tuotiin pelkkii tuolii siin oli pöytä, jos ei halunnu mennä isolle puolelle syömään, niin vois syödä siinä. . . . Ihmiset istu siinä pöydän ääressä. . . . Mä en tykännyt siitä kun sit ei oll enää sellasta yhteisöllisyyttä, että ois voinu tulla siihen. (EDB)

Uus laajennus, remontti ja kun on uudet tilat. (EDB)

6.3.3 Hoitajien hyvinvointi

Hoitajien ammattitaito tulee esiin kiireen keskellä. Yhteisöllisyys on vastavuoroista toimintaa. Omaiset näkivät tärkeänä **hoitajien hyvinvoinnin**.

Hoitajilla ei varmaan oo koskaan aikaa olla ja pysähtyy. (EDB)

Hoitajille jotain hemmottelua, ois semmoset illat hoitajille. (EDB)

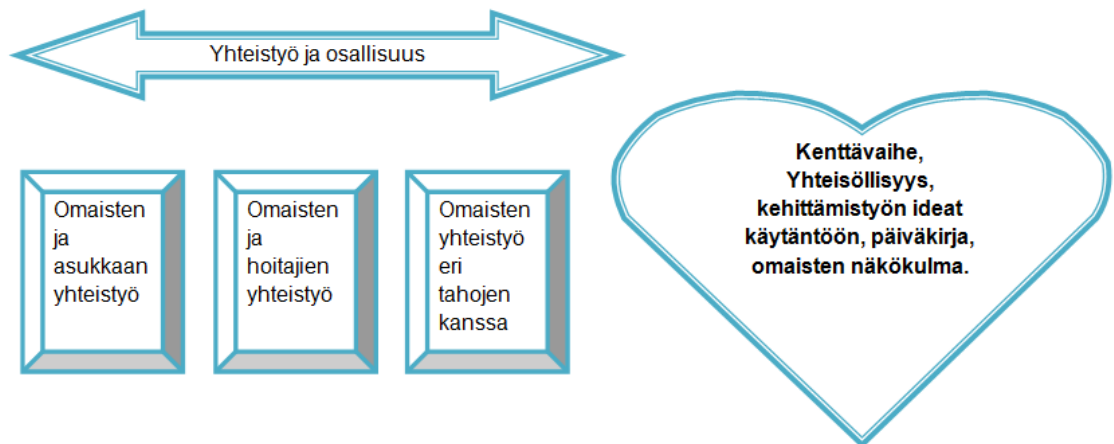
Kasvohoitoa, kampaaja. (EDB)

6.4 Kenttävaihe, kehittämistyön ideat käytäntöön

Kehittämisideoimisen jälkeen oli vuorossa kenttävaihe, jonka toteutuksen omaiset kirjasivat päiväkirjaan. Päiväkirjan tulokset ovat yhteenveto viiden omaisen osalta. Yksi omaisista keskeytti kehittämistyöhön osallistumisen, kesken kenttävaiheen. Päiväkirjan tavoitteena oli tuoda esille kuinka omaisten uudet kehittämisideat lähtivät käyntiin käytännössä sekä omaisten käyntien näkyväksi tekeminen.

Kehittämisideat, joita kokosimme yhteenvetona sininen hatun kautta, painoutuivat ryhmässä tai pareittain tapahtuvaksi (Kuvio 5.). Ajatuksena oli saada asukkaille ja omaisille yhteistä toimintaa, jossa myös vertaistuki ja kokemusten jakaminen mahdollistuisi. Toiminnat olivat ulkoilu, valokuvien/kuvien katselu, elokuvi-

en/ohjelmien katsominen yhteisissä tiloissa. Lisäksi omaisten ja asukkaiden välisen keskustelun lisääminen Valmakodin yhteisissä tiloissa.

Kuvio 5. Kenttävaiheen yhteisöllisyys Valmakodissa

6.4.1 Yhteistyö ja osallisuus

Päiväkirja merkintöjen perusteella voidaan todeta, että yhteistyön tekeminen on vahvasti läsnä yhteisöllisyys aihetta käsitellessä. Yhteistyön kautta myös osallisuus mahdollistuu ja tämä myös nousi päiväkirja merkintöjen kautta esille. **Omaisten ja asukkaiden välinen yhteistyö ja osallisuus** koostuivat, keskustelemisesta, muistelusta, läsnäolosta, syöttämisestä, ruokailussa avustamisesta, yhteisistä kahvihetkistä, hygienian hoidosta, pukeutumisessa avustamisesta, liikunnasta, erilaisten pelien pelaamisesta, ulkoilusta, television katselusta, musiikin/radion kuuntelusta, siirroissa avustamisesta ja ajan viettämisestä yhteisissä tiloissa.

Xxx oli vuoteessa suihkun jälkeen. Autoin syömisessä juttelimme vanhoja xxx juttuja, ne tulevat muistin siimeksestä. Vanhat asiat kotoa ja pihapiiristä. (Päiväkirja)

Rollaattorilla lyhyt kävely . . . (Päiväkirja)

Hän näytti väsyneeltä, mutta puhui mukavasti. . . . Xxx:lle tuli kyynel silmäkulmaan. Ikävästä? . . . Pyysin xxx lähtemään ulos, siellä oli kaunis ilma. Hän ei halunnut lähteä. Kerroin, että on maaliskuu ja kevät. Xxx sanoi, ettei tule seurattua vuodenaikoja. (Päiväkirja)

Näytin pääsiäiskorttia xxx, jonka hän oli saanut . . . (Päiväkirja)

Aurinkoinen päivä, menemme ulos istumaan. (Päiväkirja)

Pyörätuolilla telkkaria katsomaan, hiihtoa. (Päiväkirja)

Kävimme xxx katsomassa xxx kanssa, juttelimme niitä näitä . . . (Päiväkirja)

Pyysin taas häntä kävelylle käytävän toiseen päähän. Xxx ei halunnut lähteä. (Päiväkirja)

Ruokailuhetket ovat rauhallisia ja mukavia yhdessäolon hetkiä. (Päiväkirja)

Juttelimme vähän aikaa hänen huoneessaan ja vein hänet televisiota katsomaan. (Päiväkirja)

Autan häntä syömisessä, ruoka sentään maistuu. Hän ei oikein jaks seurustella. (Päiväkirja)

Jutustelemme ja kuuntelemme radiota. (Päiväkirja)

En ole vielääkään tottunut jättämään xxx sinne, vaikka olen jo sitä melkein xxx vuotta tehnyt. (Päiväkirja)

Aika usein avaan myös television, jotta siitä tulee vähän kotoisampi olo huoneeseen. (Päiväkirja)

Omainen viettää aikaa asukkaan kanssa yhteisissä tiloissa ja huomioi, että asukkaat aloittivat ajoittain keskenään keskustelun toistensa kanssa.

Päiväkirjojen kautta saatujen tulosten perusteella voi todeta, että omaiset hyvin yksilöllisesti toimivat asukkaan luona vieraillessa. Siinä hienosti avautui asukkaan aikaisemman elämän tuntemus ja pidemmän elämänhistorian huomiointi tuli esille.

Päiväkirja merkintöjen kautta **omaisten** ja **hoitajien** välinen **yhteistyö** vierailujen yhteydessä oli monimuotoista. Kuitenkin omaisten huomiointia monisanaisemmin kaivattiin lisää lähinnä epävirallisten keskusteluiden muodossa. Tässä nousi esiin

ihmisten erilaisuus. Osalle riitti hoitohenkilökunnan kanssa tervehtiminen ja osa kaipasi selkeästi pidempää kontaktia ja keskustelua.

Pyysin hoitajia kääntämään ja laittamaan hänet parempaan asentoon ja hyvää apua taas sain. (Päiväkirja)

Kyllähän hoitajia ympärillä pyörii . . . , mutta ei me varsinaisesti ketään ”tavata”. (Päiväkirja)

Ekaa iltaa Valmakodissa oleva hoitaja auttaa . . . (Päiväkirja)

Tapasin omahoitaja xxx ja juttelimme kuulumiset. (Päiväkirja)

Ikävää, että hoitaja xxx on lähdössä pois. (Päiväkirja)

Sairaanhoitaja otti hänestä kokeen ja iltapäivällä tuli vastaus . . . (Päiväkirja)

Kaksi hoitajaa ilman nimilappua . . . (Päiväkirja)

Kaikki vuorossa olevat hoitajat tervehtivät ystävällisesti. (Päiväkirja)

Päiväkirja merkintöjen kautta nousi omaisten tekemä laaja työ näkyväksi niin perustyöhön, kuten ruokailussa avustaminen ja hygienian hoito sekä muuten hoitoon osallistuminen ulkoilun, liikunnan ja viriketoiminnan osalta. Omaisten merkintöjen pohjalta kävi ilmi, että omaiset, jotka kävivät syöttämässä tai avustivat asukasta ruokailussa, tapasivat ja keskustelivat enemmän hoitajien kanssa.

Omaisten tekemä **yhteistyö eri tahojen kanssa** tuli esille seuraavasti, kuten asukkaan muiden vierailijoiden kanssa, vanhainkodin vierailijoiden, - muiden asukkaiden kanssa sekä johtajan-, jalkahoitajan ja – fysioterapeutin kanssa.

Osku koira ja Nalle kissa ovat kyläilemässä. Lemmikit piristävät xxx. (Päiväkirja)

Eteisessä istuu joukko palvelutalon väkeä, ovat tulossa syömään, tuntevat minut . . . (Päiväkirja)

Tervehdin talon asukkaita ja menen katsomaan kaloja, kun hoitajat olivat xxx luona. (Päiväkirja)

Mennen tullen tervehdin hoitajia ja talon asukkaita, he ovat aina niin iloisen ja ystävällisen oloisia, hymy on herkässä. (Päiväkirja)

Pois lähtiessä, jäin juttelemaan yhden asukkaan kanssa, hän kertoi xxx urheilusta ja nuoruudesta ja se tuntuu tosi mukavalta. On kiva kun asukkaat tuntevat toisiaan jo vuosien takaa, tästä jäi hyvä mieli. (Päiväkirja)

Asukkaan luokse oli tullut omaisen vierailun aikana asukkaan muita tuttuja.

Hetken päästä sinne tuli mies, joka oli myös kotoisin xxx. Olen todella iloinen, että xxx saa jutella vanhoista asioista sellaisen ihmisen kanssa joka tietää ja tuntee syntymäseudun asiat. Sanoin sen myös vierailulle. (Päiväkirja)

Vanha perhetuttu xxx osuu vierailulle samaan aikaan. Tyttärentytär xxx soittaa, xxx juttelee pirteästi puhelimesta. (Päiväkirja)

Omainen viettää aikaa asukkaan kanssa yhteisissä tiloissa ja kirjasi päiväkirjaan, että vierailulle saapui joku nuori nainen pienen vauvan kanssa. Muodostuiko tästä yhteistyötä/osallisuutta ei käynyt merkinnöistä selkeästi ilmi?

Neljännellä tapaamiskerralla **omaiset arvioivat** kenttävaiheen tuomia kokemuksia itselleen ja sen kautta omalle toiminnalleen. Omaisat vastasivat kysymykseen: mikä on mielestäsi tärkein päiväkirjamerkintöjen kautta tullut havainto/ahaa elämys omassa toiminnassa tai mikä on yllättänyt?

Ei oo oikein niinku mikään muuttunu. Sitä mitä/ketä on tavannu, on miettiny enempi, siihen olen kirjannu, että hoitaja joku on tavattu, mutta ei sen enempää.

Mä oon tienny, että xxx se mun käynti on tärkeä, mutt jotenkin kun sen on kirjannu tänne niin sen näkee paremmin kuinka monta asiaa siinä tulee jutelluks, vaikk en mää oo kauheen kauan. Niin jotenkin itte arvostaa enempi sitä käyntii kuin ennen, sillä tavalla on muuttunu. Ja oon mä jotenkin sitä yhteisöllisyyttä miettiny, miten ite siihen vois osallistuu . . .

Meillä on vähän joka päivä jutut samanlaisia.

. . . sen on huomannu, että aika kaavoihin on kangistunu Niit juttui ei paljon mittään oo, mutta enemmän on läsnä Aina olen tervehtinyt, mut enemmän yrittää lisää tervehtii ja juttelee. . . . jonkun kanssa mä juttelin ja hän tietää ja kysy tiedäks sää sun xxx, ett hän juoksi silloin ja rupes juttelee, must oli aivan ihanaa, kun tämmösess pienell paikkakunnalla kaikki tuntee toisensa

Mehän ei paljon keskustella sillain kun hän ei kuule Sit tietysti enemmän vielä kiinnittää huomioo näihin muihin ihmisiin, jotka täällä on, vaikka aina on vilkuteltu ja kaikkee muuta, mutta nyt kuitenkin enemmän kun siitä on ollu puhetta.

Omaisten omasta arviosta päiväkirjan merkityksestä on huomioitavaa se, että osalla sen pitäminen nosti oman vierailun arvostusta itselle käyntinä ja sisällön suhteen avasi omaa toimintaa. Huomioitavaa on myös se, että vaikka muutosta entiseen ei kaikilla ollut, se ei poissulje monipuolista yhteistyötä ja osallisuutta.

6.4.2 Kehittämistyön konkreettinen tuotos

Omaisten ryhmätapaamisten ja omaisten päiväkirja kenttävaiheen jälkeen neljännellä tapaamiskerralla ideoimme omaistenlaatikon eli toiminnallisen kehittämistyön konkreettisen tuotoksen. Omaistenlaatikon sisältö muotoutui seuraavanlaiseksi: Omaisena edelleen opas, Valmakoti esite, Valmakodin ruokailuajat tiedote, käytännönläheinen infolomake omaisille; tiimien nimet, tiimivastaavat, tiimien puhelinnumerot, tiimien rajat/huonenumerot, erilaisia pelejä; mm. pelikortit, muistipeli, papelapeli, kuvia, postikortteja, aikakauslehtiä, omaisten keskinäiseen viestittelyyn viestivihko.

Tiedon levittäminen: Omaistenlaatikon sisällön esittely tapahtui omaisten illassa. Konkreettinen laatikon sisällön kokoaminen tapahtui omaistenillan jälkeen toukuussa 2015. Omaistenlaatikko on yhteisissä tiloissa olevan lipaston ylin laatikko ja laatikossa on informatiivisesti lappu omaistenlaatikko. Omaistenlaatikosta kertova esite on Valmakodin ilmoitustaululla, joka on pääsisäänkäynnin aulassa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOKEHITTÄMINEN

7.1 Johtopäätökset

Ryhmätapaamiset omaisten kanssa huokuivat positiivisuutta ja samalla kuitenkin yhteisöllisyys - aiheen abstraktisuus loi haastetta. Omaisten osallistuminen kehittämistyöhön oli aktiivista, ja he halusivat olla vaikuttamassa vanhainkodin arjen toimintaan. Huomioitavaa on, että mukana ryhmässä olleet omaiset olivat jo valmiiksi aktiivisessa osassa asukkaan arjessa. Ryhmässä tapahtuva keskustelu oli avointa, innostunutta ja toisten mielipiteitä kunnioittavaa.

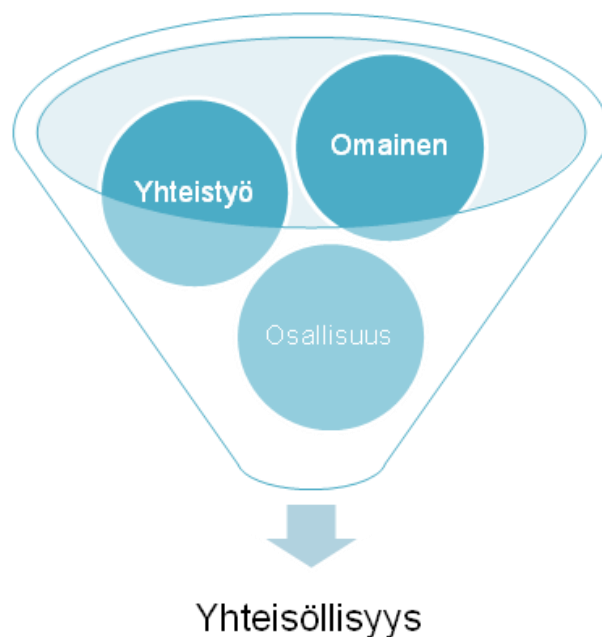
Viiden viikon kenttävaiheen seurantajakso päiväkirjoineen on suhteellisen lyhyt. Se antaa kuitenkin jo viitteitä toiminnan monipuolisuudesta ainakin tämän kehittämistyöryhmään osallistuneiden omaisten osalta. Ryhmään osallistui viiden asukkaan omaisia. Yhden omaisen keskeyttäminen pian toisen ryhmätapaamisen jälkeen supisti aineiston määrää kenttävaiheen osalta. Voidaan puhua suuntaa antavista tuloksista. Kuten Anttila (2005, 198) toteaa, että ryhmän tyypillinen koko on 5-6 henkilöä ja keskustelu muovautuu siitä, mitä he ajattelevat, tuntevat ja tietävät asiasta. Ryhmädynamiikan ja luovan menetelmän avulla omaisille avautui yhteisöllisyyden viitekehys.

Valmakoti on ympäristöltään kodikas niin sisustuksellisesti kuin ulkoalueiltaan, ja omaiset pitävät siitä. Hoitoyksiköissä asuvan ikäihmisen fyysinen ympäristö usein rajoittuu omaan huoneeseen, yleisiin tiloihin ja piha-alueisiin. (Elo, 2008, 93–94, 97, 100). Kehittämisideoita pohdittaessa omaiset sivusivat remontin ja uuden rakennuksen myötä tulevia mahdollisuuksia fyysisen ympäristön kannalta, kun vanhainkoti muuttuu remontin ja uudisrakentamisen myötä tehostetuksi palvelutaloksi vuonna 2017. Omaiset kenties voisivat myös tehdä ehdotuksia fyysisen ympäristön suunnittelussa?

Kehittämistyön edetessä yhteisöllisyys ja sen tuoma sisältö selkeästi konkretisoitui kehittämistyöhön osallistuneille. Kehittämistyön tulosten perusteella voidaan todeta, että yhteisöllisyydellä on monimuotoinen osuus vanhainkodin arjessa omaisten näkökulmasta. Yhteisöllisyys - aiheen ”selkiytymisen” myötä kehittämisideat vietiin

toiminnan tasolle. Omaiset olivat motivoituneita kokeilemaan myös uusia kehittämisideoita käytännössä, asukkaan kuntoisuuden ja voinnin huomioiden. Hyypän (2005, 67 - 69) toteamuksen mukaan toiminta sitoo ihmiset näkymättömillä elämänlangoilla yhteen, ja tästä yhteisöllisyyden verkosto koostuu.

Suurimmaksi osatekijäksi aihetta käsiteltäessä nousi yhteistyön tekeminen, joka on yhteisöllisyyden kulmakivi (Kuvio 6.). Hyypä (2005, 104) toteaa, että yhteisöllisyyden ydinkäsite on vastavuoroisuus. Yhteistyön tekemisen kautta vuoropuhelu eri toimijoiden välillä automaattisesti lisääntyy, mikä lisää myös yhteisöllisyyttä. Omaisten ja hoitajien välinen epävirallinen keskustelu on yksi kanava vuoropuhelun syntymiselle. Omaiset tuntevat suurimman osan henkilökunnasta nimeltä. Kuitenkin henkilökunnassa tapahtuva vaihtuvuus heikentää jatkuvuutta ja siten omaisten kokemaa yhteisöllisyyttä.

Kuvio 6. Yhteisöllisyys omaisten toiminnan tasolla

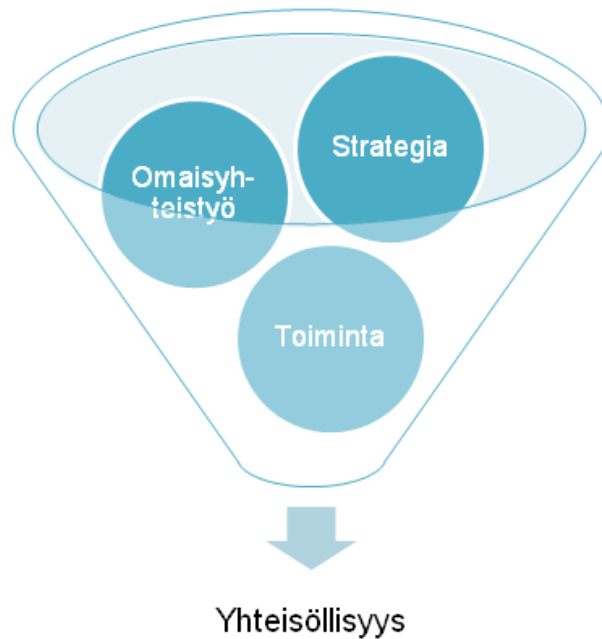
Kehittämiskohteeksi nousi omaisten ja muiden ryhmien asukkaille järjestämä toiminta. Erityisesti tapahtumiin toivottiin eri sukupolvia ja nuoria ihmisiä; nuorten ihmisten tuoma ilo ja virikkeellisyys koettiin asukkaille tärkeäksi. Tapahtumien suunnittelussa on hyvä ottaa huomioon asukkaiden elämänhistoria sekä yksilölliset toiveet. Kaikki eivät pidä suurista tapahtumista. Pienimuotoiset tapahtumat ja toisen ihmisen läsnäolo riittävät osallisuuden tunteen kokemiseen. Kun yksikön ja omais-

ten yhteistyöverkosto yhdistetään, toimintaan saadaan lisää laajuutta. Alkuun pääseminen ja uudet toiminnot vaativat usein tarkempaa suunnittelua ja ohjausta, kun toimintaan osallistuu useampi omainen ja asukas. Asukkaiden, omaisten ja hoitajien hyvinvointi on tärkeä asia yhteisöllisyyden kannalta. Yhteisölliseen hyvinvointiin investoiminen on taloudellisesti edullista, koska se perustuu kansalaishenkeen ja pääosin vapaaehtoiseen toimintaan, josta kuitenkin kaikki hyötyvät. (Hyypä, 2005, 67–69).

Omaistenlaatikon sisältö antaa jatkossa omaisille avaimet toteuttaa yhteisöllistä toimintaa Valmakodissa. Omaistenlaatikon sisällön päivityksestä vastaavat omaiset. Info-lomake vaatii säännöllistä päivitystä, ja siihen tarvitaan henkilökunnan panostusta. Omaistenlaatikolla on ainakin symbolinen arvo, joka näyttäytyy niin, että omaisten läsnäolo ja toiminta on Valmakodissa nostettu uudella tavalla esille. Omaistenlaatikon vaikuttavuus omaisten toimintaan käytännössä jää nähtäväksi.

Kuten ikäihmisten palvelujen laatusuosituksessa (2013:11) todetaan, yhteisen tekemisen kautta voidaan löytää jo olemassa olevat mahdollisuudet sekä kehittää uutta, toinen toisiltaan oppien. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että omaiset löysivät Valmakodin toiminnasta paljon yhteisöllisyyttä ja he toimivat käyntien yhteydessä yhteisöllisesti sekä saivat kehittämistyön aikana vertaistukea toinen toisiltaan ainakin ryhmätapaamisten aikana.

Omaisyyhteistyön vahvistamiseen tarvitaan henkilökunnan osaamista ja henkilökunnan toimintaa ohjaavat yksikön arvot ja suunnitelmalliset tavoitteet. Yksikön tavoitteet kumpuavat kaupungin yhteisistä strategioista (Kuvio 7.). Omaisten yksilöllisyyden tunnistaminen auttaa näkemään, miten erilaisia omaisia hoidon ja palvelun piirissä kohdataan. Erilaisuuden ymmärtäminen auttaa löytämään oikean tavan tehdä yhteistyötä, jotta omaisten voimavarat saadaan hyvään käyttöön kaikkien osapuolten hyödyksi. (Vaarama ym. 2004, 78–79.) Tehtäväkeskeisessä organisaatiossa kuitenkin ihmisten välinen yhteisöllisyys voi jäädä huomaamatta ja sen tuomat mahdollisuudet jäävät käyttämättä. (Heikkilä ym., 2009, 8 - 9). Vaikutusten näkyminen alkaa vasta vuosikymmenien päästä ja välittömästi mitattavien tulosten puutteen vuoksi kunnat ovat nihkeitä panostamaan yhteisölliseen toimintaan strategioissaan. (Hyypä 2005, 67–69).

Kuvio 7. Yhteisöllisyys organisaatiotasolla

Yhteenvedona voidaan todeta, että vahvistamalla omaisysteistyötä voidaan lisätä Valmakodin arkeen toimintaa, joka lisää yhteisöllisyyttä. Omaisysteistyö on omaisten ja ammattihenkilöstön välistä yhteistyötä. Omaisysteistyön ammatillinen ja tavoitteellinen toiminta sekä omaisten mukaan ottaminen hoitoyhteisön toimintaan ovat tärkeitä kehittämisalueita. (Kotiranta ym. 2011, 185).

7.2 Kehittämistyön ideoita jatkokon

Kehittämistyön aiheen ajankohtaisuus nivoutuu läheisesti vanhainkodin muuttumiseen tehostetuksi palveluasumiseksi vuonna 2017. Organisaatiotasolla muutoksesta on omaistenilloissa tiedotettu hyvissä ajoin useampaan kertaan, mikä luo läpinäkyvyyttä ja vaikuttamisen mahdollisuutta myös omaisille. Tehostettuun palveluasumiseen muuttumisen myötä myös omaisten rooli muuttuu. Muutoksen nivelvaiheessa omaisiin kohdennettu huomio on tärkeässä roolissa. Kehittämistyö saattaa auttaa näkemään omaisten roolin uudessa valossa ja mahdollisuutena kehittää sitä edelleen.

Kehittämistyön kautta nousi esille omaisten monipuolisuus ja myös halu ja taito kehittää yhteisöllisyyttä Valmakodissa. Valmakodin johtajan kanssa keskustelu toi

esille, että tällä hetkellä henkilökunnalla ei ole mahdollisuutta panostaa lisää voimavaroja omaisyhteistyön kehittämiseen. Valmakodin johtajan ehdotuksesta omaisista haetaan vapaaehtoista yhdyshenkilöä. Yhdyshenkilö kehittäisi omaisten välistä yhteistyötä. Lisäksi hän toimisi yhdyshenkilönä omaisten ja Valmakodin johtajan välillä. Teemalliset omaistenillat, joissa on ulkopuolinen luennoitsija, voisivat olla omaisille hyvä tukimuoto.

Yhteistyöllä, joka luo yhteisöllisyyttä, on luotava foorumeita, joissa päästään keskustelemaan ja pohtimaan yhdessä. Tässä kehittämistyössä omaiset keskenään jakoivat näkemyksiään ja pohtivat yhteisöllisyyden mahdollisuuksia vanhainkodissa ilman henkilökuntaa. Tärkeä asia työyhteisössä olisi kuitenkin laajemmin pohtia, mitä omaisilla on annettavana hoitoyhteisölle? Kehittämistyön kautta leviää uutta tietoa myös työyhteisöön. Mahdollisesti jatkossa myös omaiset ja työyhteisö kehittäisivät toimintaa yhdessä?

Kehittämistyölle pyritään luomaan luonteva jatkumo Valmakodissa. Valmakodissa pidetään joulukuussa 2015 omaistenilta, jossa aiheena on valmiin opinnäytetyön avaaminen omaisille sekä henkilökunnalle. Myös omaisena edelleen ry:n omaisyhteistyön ohjaaja tulee kertomaan yhdistyksen toiminnasta. Yhdistyksen tavoite on tukea omaisten ja ammattihenkilöstön välisen yhteistyön ja vuoropuhelun kehittämistä. Omaisena edelleen ry:n (2015) kotisivuilla todetaan, että kodin ulkopuolisessa hoitoympäristössä on merkittävää huomioida, mitä omaisilla on annettavana hoitokodin arkeen.

8 POHDINTA

8.1 Yleistä pohdintaa

Opiskelun eri vaiheissa olen aktiivisesti kirjannut muistiin ideoita opinnäytetyötä varten. Niissä kaikissa on ollut vahvasti mukana toiminnallinen osuus. Aiheen kiertyminen vanhainkodin yhteisöllisyyteen omaisten näkökulmasta oli luonteva valinta, koska lähes kymmenen vuoden vanhustyön kokemukseni on pääsääntöisesti kertynyt vanhainkodissa hoitajan työtä tehden. Käytännön hoitotyössä Valmakodissa olen nähnyt omaisilla olevan osaamisen ja voimavarat. Opinnäytetyön kautta itselle avautui mahdollisuus pysähtyä omaisten kanssa pohtimaan aihetta tarkemmin.

Yhteisöllisyys viitekehyksenä on melko abstrakti ja moniulotteinen aihe. Aihe on kuitenkin erittäin mielenkiintoinen ja ajankohtainen monella elämän osa-alueella. Kiinnostus aiheeseen näkyy myös yhteiskunnallisessa keskustelussa ja mediassa. Taustakirjallisuuteen tutustuessani ja myös aineiston keruu vaiheessa huomasin opinnäytetyön helposti ajautuvan liiaksi omaisyhteistyö aiheen suuntaan, yhteisöllisyyden sijaan. Yhteisöllisyys vanhainkodissa toki edellyttää omaisyhteistyötä ja näillä on vahva kytkös toisiinsa. Aiheen lähti helposti rönsyilemään ja sen rajaaminen teetti jatkuvasti runsaasti töitä.

Paneuduin opinnäytetyön tekemiseen syvällisesti ja annoin aikaa sen työstämiseen. Kuitenkin monen eri aineistonkeruumenetelmän yhdistäminen ja hyödyntäminen loivat haastetta ja lopputulos on melko pinnallinen. Myös kehittämisen näkökulma toi monisärmäisyyttä ja haasteellisuutta työstämiseen.

Omaisten kanssa tehtävä työ oli saumatonta. He jaksoivat hyvin innostua ryhmätapaamisissa ja kirjoittivat ahkerasti päiväkirjaa. Koen tärkeäksi, että Valmakodin johtaja halusi, että kehittämistyö saisi jatkoa ja ehdotti, että omaisista etsitään vapaaehtoinen yhdyshenkilö. Henkilökunta osoitti myös mielenkiintoa aihetta kohtaan osallistumalla kahteen kehittämistyöhön liittyvään tiedotustilaisuuteen, jotka pidin osastotuntien yhteydessä kevään 2015 aikana.

Kenttävaiheen päiväkirja merkintöjen kautta tulleen tiedon mukaan omaiset, jotka osallistuivat perustyöhön, kuten syöttämiseen, olivat hoitajien kanssa enemmän tekemisissä. Itseäni jäi asia pohdituttamaan annammeko me ammattihenkilökunta tiedostaen vai tiedostamatta omaisille signaaleja toivotusta käytöksestä? Vai onko luontevaa huomioida omaiset paremmin vain silloin, kun he osallistuvat perustyöhön?

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksessa olen noudattanut tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia ihmistieteisiin luettavien tutkimusalojen eettisiä periaatteita. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012–2014.) Hain tutkimusluvan Kaarinan kaupungin vanhuspalvelujohtajalta ja hän myönsi sen. Tutkimuslupa edellyttää, että toimitan vanhuspalvelujohtajalle kehittämistyön raportin sekä perusturvalautakunnalle tiivistelmän kehittämistyön keskeisistä tuloksista. Sekä tietenkin Valmakotiin toimitan kehittämistyönraportin.

Omaisille laadin saatekirjeen ja kuusi vapaaehtoisia omaista osallistui kehittämistyöhön. Saatekirjeessä olevan tiedon lisäksi keskustelimme ensimmäisessä ryhmätapaamisessa omaisten kanssa kehittämistyön tarkoituksesta ja tavoitteista sekä kävimme saatekirjeessä olevat asiat läpi. Olin rajannut ryhmän kooksi kuusi osallistujaa, ryhmässä tapahtuvien haastatteluiden vuoksi. Kuitenkin jos halukkaita olisi tullut enemmän, olisin harkinnut ryhmäkoon suurentamista. Kaikki kehittämistyöhön osallistuneet olivat minulle työn kautta entuudestaan tuttuja. Huomioitavaa on, että tämä on saattanut vaikuttaa tutkittavien antamiin tietoihin. Yksi osallistujista ei saapunut kolmanteen tapaamiskertaan. Soitin hänelle ennen neljättä tapaamiskertaa ja hän ilmoitti keskeyttävänsä kehittämistyöhön osallistumisen.

Kaikki ryhmätapaamiset tapahtuivat Valmakodin tiloissa, rauhallisessa kokoushuoneessa, jonne omaisten oli helppo saapua. Huomioitavaa on, että Valmakoti on pieni yksikkö ja sinne omaisten saapuminen, vaikka vain kuuden hengen ryhmässä on saattanut herättää huomiota hoitohenkilökunnassa sekä lisäksi se, että itse olin opintovapaalla ja en ollut ihan jokapäiväinen näky työpaikalla. Suoritin

kuitenkin osittain päällekkäin kehittämistyön kanssa opintoihin liittyvän harjoittelujakson Valmakodissa.

Kehittämistyöhön liittyvät omaisilta saadut tiedot, nauhoitetut materiaalit sekä omaisten pitämät päiväkirjat olen taltioinut huolella. Taltiointi on tapahtunut siten, ettei ulkopuolisilla ole mahdollisuutta nähdä eikä päästä tietoihin käsiksi. Aineiston olen analysoinut itse ja tuloksissa olen yleisellä tasolla käsitellyt aihe kokonaisuuksia. Olen käyttänyt nauhoituksen kautta saatuja omaisten omia kommentteja lisäämään elävyyttä ja luotettavuutta tuloksiin. Anonyymiyden säilyttämiseksi ja yksikön pienuus huomioiden, en ole kuitenkaan yksilöinyt omaisten sanomisia. Omaiset ovat lukeneet tulososion ja antaneet luvan käyttää heidän kommentteja raportissa. Kehittämistyöraportin valmistuttua hävitän kaikki materiaalit. Omaisista osa halusi päiväkirjan itselleen, joten toimitan ne heille. Yksityisyyden ja anonyymiyden toteutuivat, edelliset seikat kuitenkin huomioiden.

Otos oli suhteellisen pieni. Halusin kuitenkin rajata sen kuuteen osallistujaan kehittämistyöhön kuuluvien ryhmätapaamisten osalta. Halusin kehittämistyön kautta antaa omaisille myös mahdollisuuden kuulluksi tulemiseen, joten yksin en suurempaa ryhmää olisi voinut ottaa. Jos ilmoittautuneita olisi tullut enemmän, olisin harkinnut suuremman ryhmäkokoon mahdollisuutta. Ajatuksena oli, että asukkaan yksi omainen osallistuu, koska halukkaita ei ilmoittautunut enempää, yhden asukkaan kaksi omaista osallistui kehittämistyöhön.

Aineiston kerääminen tapahtui kolmella eri menetelmällä. Ryhmähaastattelun, joka toteutui ryhmäkeskusteluna ja itse toimin siinä keskustelun ohjaajana. Luova menetelmä, Edward De Bonon kuuden ajatteluhatun kautta toteutui niin, että omaiset keskenään keskustelivat viiden hatun kohdalla, itse toimin vain hatun värin vaihtajana sekä osallistuin yhteenvedon kuudennen hatun kohdalla. Kolmas menetelmä oli omaisten pitämä päiväkirja kenttävaiheen aikana. Päiväkirjan kysymyksiä en testannut etukäteen.

Tämän työn tarkoituksena oli tuoda esiin ryhmään osallistujien omat mielipiteet ja kokemukset näkyviin heidän näkökulmastaan käsin. Eri menetelmillä saatu tiedon käsittely on aikaa vievää. Kehittämistyön yksikön pienuus ja päiväkirjojen henkilökohtaisuus rajasivat niiden kautta saadun tiedon käyttömahdollisuutta. Kuitenkin

koin, että tähän tehtävään ne sopivat ja antoivat laajasti ja monipuolisesti tietoa aiheesta. Tiedon syvyys kuitenkin ehkä kärsi ja tiedon kokoaminen monen eri menetelmän kautta loi haastetta.

8.3 Omat oppimiskokemukset

Oppimisprosessina opinnäytetyön tekeminen on kokonaisuudessaan ollut antoisa ja vaiherikas sukellus omaan itseen ja tapaan työskennellä. Johdonmukainen ja pitkäjänteinen työskentely on vaatinut itsensä likoon laittamista moneen kertaan. Opinnäytetyön ohjaajan hetkellinen puuttuminen kesken prosessin sekä ohjaajan vaihtuminen loivat oman haasteen työn sujuvaan etenemiseen. Opinnäytetyöprosessissa koin uudella tavalla kuinka ohjaukseen antautuminen ja sen vastaanottaminen veivät työtä hyvin eteenpäin. Koin itselleni läheiseksi opinnäytetyön tavaksi tehdä kehittämistyön toiminnallisessa muodossa ja se toi siihen minun tarvitsemaani vapauden tunnetta ja luomisen iloa. Lisäksi pääsin monipuolisesti hyödyntämään opintojen aikana saatua osaamista. Toiminnallisen opinnäytetyön raportin muotoon saattaminen olikin itselle iso haaste. Nyt ymmärrän hyvin mitä ohjaajani tarkoitti, sanoessaan, että ”onpa runsas”, kun tutkimussuunnitelmani esitin. Pelkkä tutkimus olisi riittänyt ilman kehittämistä. Raportti oli erittäin haastava saada johdonmukaiseksi ja tarpeeksi syvälliseksi.

Opinnäytetyöprosessin kerroksellisuus ja hitaus on ollut yllättävää. Moni asia on kiteytynyt yhteen opinnäytetyöprosessin aikana ja ammatillista kasvua on tapahtunut. Omien rajojen löytäminen ja venyminen on ollut tärkeä havainto. Opinnäytetyöprosessin kautta oma ymmärrykseni keskeneräisyyden sietämiseen on ainakin hitusen kasvanut. Ymmärrän, että kehittämistyötä ei tarvitse saada valmiiksi, vaan tämä on alkusysäys omaisten mahdollisuuksista lisätä yhteisöllisyyttä vanhainkodissa ja kehittämistyö jatkuu. Kuten (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013:11, 17), toteaa seuraavasti: ”On jatkuvasti kehitettävä areenoita, joissa eri toimijat ja eri sukupolvet kohtaavat toisensa ja oppivat toinen toisiltaan. Yhteisen tekemisen kautta voidaan löytää jo olemassa olevat mahdollisuudet ja kehittää uusia.”

Geronomikoulutuksen kautta saamani tieto ja kokemus ovat tiivistyneet monella tapaa tämän opinnäytetyöprosessin kautta. Hyvin konkreettinen ja tärkeä asia on,

että hyvien ideoiden lisäksi täytyy olla erittäin tarkkarajainen toimintasuunnitelma, tavoite ja tarkoitus. Se, että toteutus elää ja muovautuu käytännön aikana on hyväksyttävä. Joustavuus on tärkeä, kuitenkin luottamus oman idean kantavuuteen on tärkeää säilyttää vahvana koko opinnäytetyöprosessin ajan.

LÄHTEET

- Anttila, P. 2005. Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: AKATIIMI Oy, 198, 276.
- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uud. p. Tampere: Vastapaino, 84.
- Arhovaara, S. & Rinne, R. 1998. Omaisen ääni. M-sarja. Helsinki: Suomenmielenterveysseura, 18, 23.
- Bragge, T. 2004. Omaisen ääni. Teoksessa: Kankare, H. & Lintula, H. (toim.). Vanhuksen äänen kuuleminen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 199.
- Eilola, J. & Moilanen, L-R. (toim.). 2013. Yhteisöllisyyden perintö, tutkimuksia yhteisöistä eri vuosisadoilla. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7.
- Elo, S. 2008. Hyvinvointia tukeva ympäristö. Teoksessa: Voutilainen, P. & Tiikkainen, P. (toim.) Gerontologinen hoitotyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 93–94, 97, 100.
- Hakonen, S. 2008. Ikääntyvien voimavarat. Teoksessa: Suomi, A. & Hakonen, S.(toim.) Kuluerästä voimavaraksi, sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS- kustannus, 136–138.
- Heikkilä, J-P., Hyypä, H. & Puutio, R. (toim.). 2009. Yhteisön lumo systeemisiä kytketyksiä. Helsinki: Metanoia Instituutti, 7,8,9.
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 219.
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 223, 229.
- Hyypä, M. 2002. Elinvoimaa yhteisöistä, sosiaalinen pääoma ja terveys. Jyväskylä: PS - kustannus, 50
- Hyypä, M. 2005. Me-hengen mahti. Jyväskylä: PS-kustannus, 19–21, 67–69, 104.
- Innokylä. 2015. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 23.1.2015]. Saatavana: <https://www.innokyla.fi/web/malli116776>
- Kaarinan kaupunki, 2015. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 5.1.2015]. Saatavana: http://www.kaarina.fi/perhe_ja_sosiaalipalvelut/kotihoito_vanhuspalvelut/vanhainkodit/fi_FI/valmakoti_1/

- Kangaspunta, S., Aro, J. & Saastamoinen, M. 2011. Epilogi: yhteisyyden jatkumo. Teoksessa: S. Kangaspunta(toim.)Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Juvenes Print, 245, 246.
- Kinturi, M-L. 1990. Edward De Bonon. Kuusi ajatteluhattua. Loimaa: Loimaan Kirjapaino Oy, 1, 6-7, 157–162.
- Kotiranta, T. 2011. Muutos- ja siirtymävaiheet omaishoitoperheissä. Teoksessa: Kaivolainen, M., Kotiranta, T., Mäkinen, E., Purhonen, M. & Salanko – Vuorela, M. (toim.). Omaishoito, tietoa ja tukea yhteistyöhön. Helsinki: Kustannus oy Duodecim, 182–183.
- Kotiranta, T. & Laajarinne, L. 2011. Ammattihenkilöstön ja omaisen kohtaaminen kodin ulkopuolisessa hoitoympäristössä. Teoksessa: Kaivolainen, M., Kotiranta, T., Mäkinen, E., Purhonen, M. & Salanko – Vuorela, M. (toim.). Omaishoito, tietoa ja tukea yhteistyöhön. Helsinki: Kustannus oy Duodecim, 184 -187.
- Kotiranta, T. 2015. Omaisena edelleen ry. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 25.4.2015]. Saatavana: <http://www.omaisenaedelleen.fi/>
- Koskimies, M., Pyhäjoki, J. & Arnkil, T.E. 2012. Hyvien käytäntöjen dialogit. Opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi. Tampere: Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy, 9, 10.
- Kurki, L. 2007. Innostava vanhuus. sosiokulttuurinen innostaminen vanhempien aikuisten parissa. Helsinki: FINN LECTURA, 99–100.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy, 112–113, 115.
- L. 30.12.2014/1351: 14§. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista.
- L. 30.12.2014/1301: 22§. Sosiaalihuoltolaki.
- Lehtonen, T. 2009. Uskonnon yhteisöllisestä merkityksestä ja tehtävästä. Teoksessa: Heikkilä, J-P., Hyyppä, H. & Puutio, R. (toim.). Yhteisön lumo, systeemiä kytkeytymisiä. Helsinki: Metanoia Instituutti, 59.
- Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus, dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Prima Oy, 138, 139.
- Noppiari, E. & Koistinen, P.(toim.). 2005. Laatu vanhustyöhön. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 152- 153.

- Näslindh-Ylispangar, A. 2012. Vanhuksen terveyden, hyvinvoinnin ja hyvän elämän edistäminen. Helsinki: Edita Publishing Oy, 166, 189–199, 211.
- Räsänen, R. 2014. Uhka vai mahdollisuus? Hyvällä omaisyhteistyöllä laatua vanhusten pitkäaikaishoidossa. [Luettu 9.3.2014]. Lehdessä: Gerontologia 1/2014, 47.
- Sosiaali- ja terveysministeriö, 2013:11. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 10.8.2015]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110355/ISBN_978-952-00-3415-3.pdf?sequence=1 13,15, 17, 20, 22, 24.
- Tamminen, N. & Solin, P.(toim.) 2013. Mielenterveyden edistäminen ikääntyneiden asumis- ja hoivapalveluissa. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 52–53.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 84, 85, 95–113.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012–2014. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 13.8.2015]. Saatavana: <http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteiss%C3%A4/eettiset-periaatteet>
- Vaarama, M. & Voutilainen, P. 2004. Omaiset tukena arjen areenoilla. Teoksessa: Voutilainen, P., Vaarama, M., Backman, K., Paasivaara, L., Eloniemi - Sulkava, U. & Finne - Soveri, H. (toim.). Ikäihmisten hyvä hoito ja palvelu, opas laatuun. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy., 77–80.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 9-10, 42, 63, 64, 65,79.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 126.
- Sarvimäki, A. 2009. Gerontologisen hoitotyön arvot ja eettiset periaatteet. Teoksessa: Voutilainen, P. & Tiikkainen, P. (toim.). Gerontologinen hoitotyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy. 36–38.

LIITTEET

Liite 1. Päiväkirja kysymykset

Liite 2. Tutkimuslupa

Liite 3. Saatekirje

Liite 4. Tutkittavan suostumus

LIITE 1

Omaisten pitämät päiväkirjat kenttävaiheessa.

Päiväkirjaan merkittävät asiat.

1. Käynnin ajankohta?
2. Käynnin sisältö?
3. Ketä ovat tavanneet, myös kontaktit muiden omaisten sekä hoitajien kanssa?

Lisäksi päiväkirjaan kirjataan kehittämissideoiden pohjalta toteutuneet tapahtumat.

LIITE 2

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Hakijan tiedot

Nimi: Sari Tolvanen	Puhelinnumero:	Sähköpostiosoite: @.fi
Katuosoite:	Postinumero:	Postitoimipaikka:
Oppilaitos tai muu yhteisö / Tutkimusyksikkö: SeAMK/TAMK	Hakijan tehtävä/virka-asema: Hoitaja/geronomiopiskelija	

Lyhyt kuvaus tehtävästä tutkimuksesta

Tutkimuksen nimi: Opinnäytetyö	☒ Tutkimussuunnitelma liitteenä
Tutkimuksen aihe: Omaisyyhteistyön kehittäminen ja yhteisöllisyys vanhainkodissa.	Tutkimuksen aikataulu: Helmi - joulukuu 2015

Tutkimuksen aineisto ja tutkimusmetodi:
Havainnointi päiväkirja, muistiot, ryhmätapaamisien kuvamateriaali, osallistava havainnointi.
Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, joka toteutetaan toiminnallisena kehittämistyönä.

Tutkimuskohteen kuvaus:
Kaarinan Kaupungin vanhainkoti, Valmakoti. Valmakodin omaiset.

Seinäjoen ammattikorkeakoulun rooli tutkimuksessa

Pyydytetyt erikoisjärjestelyt SeAMKissa:

Tutkimuksesta SeAMKille aiheutuvat kustannukset:

Päiväys ja hakijan allekirjoitus

Paikka ja päivämäärä: Piiikkiö 9.1.2015	Allekirjoitus: <i>Sari Tolvanen</i>
--	--

Tutkimusluvan myöntäminen

☒ Tutkimuslupa myönnetään	☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä
Lisätiedot: <i>KTG, LIITE</i>	

Päätäjän nimi: <i>SEIJA SJÖBLOM</i>	Paikka ja päivämäärä: <i>26.1.2015</i>	Allekirjoitus: <i>SEIJA SJÖBLOM</i> SEINÄJOKI AMMATTIKORKEAKOULUN VANHUSPALVELUJOHTAJA
--	---	---

LIITE 3

Saatekirje

Valmakodin asukkaan omainen

Olen Valmakodin hoitaja(lähihoitaja) ja olen opintovapaalla työstäni marraskuun 2015 loppupuolelle. Opiskelen Seinäjoen/Tampereen ammattikorkeakoulussa geronomiksi. Opintoihini liittyen teen kevään 2015 aikana toiminnallista kehittämistehtävää Valmakodissa, liittyen asukkaan omaisiin sekä välillisesti itse asukkaisiin.

Kehittämistehtävän puitteissa vapaaehtoisista omaista kootaan keskusteluryhmä, joka koontuu kevään aikana 3 kertaa helmi–huhtikuussa. Ensimmäinen kokoontuminen on keskiviikkona 25.2.2015 klo 17:30 -19:00. Toinen tapaaminen on viikolla 12 ja kolmas tapaaminen on viikolla 16. Ryhmä kokoontuu vanhainkodin tiloissa Valmakodissa, Saniaisentie 1, Piikkiössä. Keskustelut nauhoitetaan luvallanne(erillinen allekirjoitettu suostumus tutkimukseen -lomake). Toisen ja kolmannen tapaamisien välissä on käytännön toteutuksen osio omaisten vierailuihin liittyen. Toiminnan tarkoituksena on olla pienimuotoista, helposti toteutettavaa ja jokaisen toteuttajan näköistä ja omaksi kokemaa toimintaa.

Kehittämistehtävään osallistuminen on vapaaehtoista ja teillä on oikeus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen, erillistä syytä siitä ilmoittamatta. Kaikki tutkimukseen liittyvä tieto käsitellään luottamuksellisesti, tietoja ei luovuteta ulkopuolisten tietoon eikä yksittäistä henkilöä voida tunnistaa tutkimusraportista. Tutkimusaineiston analysoin itse ja nauhoitetun materiaalin hävitän tutkimuksen valmistuttua vuoden 2015 loppuun mennessä.

Kehittämistyöryhmään mahtuu kuusi osallistujaa. Ilmoittautua voitte soittamalla, tekstiviestillä tai sähköpostilla. Annan mielelläni lisätietoa kehittämistehtävästä, ottakaa rohkeasti yhteyttä.

Ystävällisin yhteistyöterveisin:

Sari Tolvanen

lähihoitaja

SeAMK, Vanhustyön tutkinto-ohjelma, geronomiopiskelija

p. xxx

sähköposti xxx

LIITE 4

Tutkittavan suostumus

Olen saanut ja perehtynyt tutkimuksen/kehittämistehtävän tarkoitukseen sekä sisältöön. Olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksen/kehittämistehtävän tarkoituksesta, tietojen keräämisen tavasta ja säilytyksestä. Lisäksi minulla on ollut mahdollisuus saada lisätietoja suullisesti.

Suostun osallistumaan tutkimukseen annettujen ohjeiden mukaisesti. Osallistun tutkimukseen vapaaehtoisesti ja voin perustelematta keskeyttää osallistumiseni tutkimukseen missä vaiheessa tahansa. Keskeytyksestä ilmoitan tutkimuksen/kehittämistehtävän tekijälle Sari Tolvaselle.

Tutkimustuloksiani saa käyttää tutkimusraporttiin sellaisessa muodossa, että yksittäistä henkilöä ei voi tunnistaa.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus

Päiväys

Tutkijan allekirjoitus

Suostumuksen vastaanottajan yhteystiedot

Sari Tolvanen

lähihoitaja

SeAMK, Vanhustyön tutkinto-ohjelma, geronomiopiskelija

p. xxx

sähköposti xxx

Suostumus allekirjoitetaan kahtena kappaleena, molemmille osapuolille oma kappale.